

Tomi Pesonen

Elämyksellisyys nuorisotyön välineenä

Nuorten aikuisten kokemuksia elämyksellisessä
matalan kynnyksen harrastustoiminnassa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomin tutkinto

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

01.11.2022

Tekijä	Tomi Pesonen
Otsikko	Elämyksellisyys nuorisotyön välineenä
Sivumäärä	37 sivua + 3 liitettä
Aika	01.11.2022
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Miia Ojanen Lehtori Seija Mäenpää
<p>Tämän tutkielman tarkoituksena on saada tietoa nuorten aikuisten osallisuuden ja toimijuuden kokemuksista matalan kynnyksen harrastustoiminnassa, joka on elämyspedagogisesti orientoitunutta ja hyödyntää seikkailullisia elementtejä toiminnassaan. Aihe on tärkeä yksilön näkökulmista, koska nuoriin aikuisiin kohdistuvat aikaisemmat tutkimukset ovat painottuneet pitkälti työllisyyden ja koulutuksen näkökulmiin. Nuorten aikuisten syrjäytyminen tai syrjäytymisvaarassa oleminen ovat monitahoisia ongelmia. Nuorten aikuisten kasaantuneet ongelmat elämän eri osa-alueilla nähdään valitettavan usein olevan korjattavissa pelkästään työelämään ja koulutukseen tähtäävillä aktivointitoimilla, vaikka ne eivät todellisuudessa ole realistisia vaihtoehtoja monissa elämäntilanteissa.</p> <p>Työelämäkumppanini tässä tutkielmassa on Joensuun kaupungin nuorisopalveluiden matalan kynnyksen harrastamisen palvelu harrastepankki, jonka toiminnassa kiipeily sisäseinällä ja luonnonkallioilla ovat tärkeitä seikkailullisia elementtejä. Toiminta perustuu nuoren tarpeista lähtevälle omaehtoiselle osallistumiselle ja se elää ryhmän toiveiden ja toiminta-voimien mukaan.</p> <p>Tutkielman aineisto hankittiin teemahaastatteluilla nauhoittamalla ääntä. Haastatteluai- neisto litteroitiin tekstiksi ja analysoitiin teemoittelemalla. Tulokset osoittivat matalan kynnyksen harrastamisen edistävän nuorten aikuisten osallisuutta yhteenkuuluvuuden kokemusten ja omaehtoisen osallistumisen kautta, joilla oli myönteisiä vaikutuksia heidän toimijuuteensa. Tulokset osoittivat seikkailullisten elementtien ja elämyspedagogisen ohjauksen olevan tärkeässä osassa näiden kokemusten rakentumisessa.</p> <p>Matalan kynnyksen harrastamisen palvelut tukevat syrjäytymisvaarassa olevia nuoria aikuisia. Elämäntilanteiden ymmärtäminen ja -tarinoiden näkyväksi tekeminen voivat auttaa palvelujen kehittämisessä ja uusien suunnittelussa. Palvelujen kehittämisen näkökulmasta mahdollisuus kokemusten reflektointiin näyttäytyy tärkeänä osana ihmisen henkilökohtaisen kasvun prosessia, jossa koetut elämykset muuntuvat merkittäviksi kokemuksiksi niiden saadessa reflektion kautta uusia merkityksiä ihmisen elämässä. Haastateltavien kokemukset elämäntilanteesta olivat selkiytyneet saaden laajempia merkityksiä matalan kynnyksen harrastamisen ulkopuolella, kun niitä oli päässyt keskustelemaan ja jakamaan ohjaajan ja toisten ryhmäläisten kesken. Yksilötapaamiset kokemusten reflektointiselle voisivat olla näkyvämmässä osassa harrastepankin toiminnassa. Tiiviimpi yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa ja henkilöresurssien lisääminen tukisivat toimintaa. Tapaamisissa olevalla ammattilaisella tulisi kuitenkin olla jonkinlainen ymmärrys seikkailutoiminnasta tai ainakin jonkinlainen suhde kyseisiin nuoriin aikuisiin.</p>	
Avainsanat	elämyksellisyys, elämyspedagogiikka, matalakynnys, osallisuus, toimijuus, nuorisotyö, kiipeily.

Author	Tomi Pesonen
Title	Experientality as Aid in Youth Work
Number of Pages	37 pages + 3 appendices
Date	01.11.2022
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Instructors	Miia Ojanen, Lecturer Seija Mäenpää, Lecturer
<p>The purpose of this thesis is to obtain knowledge about young adults' experiences of inclusion and agency in low threshold leisure activities, that are experientality oriented and utilize adventurous elements of action. The topic is significant from the subjects' point of view because previous research has emphasized mostly the working life and educational point of view. Young adults' exclusion and risk of exclusion are complex issues. Young adults' accumulative issues in their lives' different fields of life are unfortunately commonly considered to be repaired just by working life and educational activation interventions.</p> <p>The work life partner in this project is Joensuu municipal youth services and their low threshold hobbies service called Harrastepankki. Its activities climbing on indoor walls and outside have significant adventurous elements. The activities are based on voluntary participation and the youth's needs, and they evolve on the basis of the group's ambitions and capabilities.</p> <p>The data for this thesis was collected by focused interview. The data was transcribed to text form and analyzed by theming. The results demonstrated that low threshold hobbies encouraged young adults' inclusion by social cohesion and voluntary participation which had positive influences on their agency. The results demonstrated that adventurous elements and experiences with pedagogical guidance had a significant role in building these experiences.</p> <p>Low threshold hobbies services support young adults at risk of exclusion. Understanding life's turning points and making life history more visible helps develop services and designing new ones. From the viewpoint of service development, it is a possible that reflection of experiences has a significant role in personal growth, where adventurous experiences transform into meaningful experiences by reflection that obtains new meanings in people's life. Interviewees experiences of their life-situations were clarified by obtaining new meanings beyond the low threshold hobbies when they had an opportunity to discuss and share them with instructors and other group members. Closer collaboration with outreach youth-work and increase of human resources would support the activities. The professional in these encounters should possess comprehension of adventurous activities or at least some kind of relationship to the young adults in question.</p>	
Keywords	experientality, experiential pedagogy, low threshold, inclusion, agency, youth work, climbing.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Nuorisotyö elämyksellisessä harrastustoiminnassa	3
2.1	Nuoret aikuiset	3
2.2	Nuorisotyön toimintaympäristöt	5
2.3	Elämyksellisyys vai seikkailu	5
3	Toimijuus ja osallisuus matalan kynnyksen toiminnassa	8
3.1	Osallisuus matalan kynnyksen toiminnassa	9
3.2	Toiminnallisuudesta toimijuuteen	10
4	Opinnäytetyön toteutus	13
4.1	Tutkielman tausta ja lähtökohdat	13
4.2	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	13
4.3	Tutkimusetiikka ja tutkijan positio	14
4.4	Aineiston analyysi	16
5	Tulokset	18
5.1	Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten palvelupolkuja	18
5.2	Voimakkaista elämyksistä merkityksellisiin kokemuksiin	19
5.3	Osallisuuden kokemuksia	21
5.4	Toimijuuden tila ja sen muutokset	23
6	Johtopäätökset	27
7	Pohdinta	31
	Lähteet	35
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelurunko	
	Liite 2. Tiedote tutkimuksesta	
	Liite 3. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta	

1 Johdanto

Nuorten aikuisten syrjäytyminen ja yhteiskunnan palvelujen ulkopuolelle jääminen ovat ajankohtaisia ongelmia, joiden ymmärtämiseksi tarvitaan lisää tietoa heidän kokemuk-
sistaan ja merkitysmaailmoistaan. Nuorille suunnatuille matalan kynnyksen harrastami-
sen palveluille tuntuu olevan kasvava tarve. Ne mahdollistavat monenlaisissa elämänti-
lanteissa eläville nuorille turvallisen kohtaamispaikan yhteisen tekemisen kautta, johon
yhdistyvät luontaisesti elämykselliset elementit kuten esimerkiksi köysikiipeily tai vael-
lus.

Köysikiipeily on elämyksellinen vuorovaikutusta edellyttävä laji ja sitä voidaan harras-
taa sisätiloissa tai ulkokallioilla. Köysikiipeilyyn tarvitaan vähintään kaksi toimijaa: var-
mistaja ja kiipeilijä. Matalan kynnyksen toiminnassa henkilökohtainen taitotaso tai kyke-
neminen ei ole lähtökohtaisesti este toimintaan osallistumiselle. Jokaisella toimintaan
osallistujalla on henkilökohtainen kynnyksensä sopivan jännittävän ja pelottavan tai jär-
kyttävän välillä. Kiipeilyhalleissa ja ulkokallioilla on eri tasoisia reittejä eli aloittelevakin
harrastaja voi varmistaa pitempään harrastanutta henkilöä ja päinvastoin.

Merkityksellisenä vaihtoehtona nykyään esiintyvälle yksilökeskeiselle elämysten suur-
kulutukselle tulisi nähdä ihmisen tietoinen asioiden käsittely eli itsereflektio esimerkiksi
yhteistoiminnan mahdollistamista osallisuuden kokemuksista. Tietoinen toiminta, ym-
märrys itsestä ja kokemus yhteenkuuluvuudesta syntyvät omaehtoisesta osallistumi-
sesta ja halusta olla aktiivinen osa jotakin yhteisöä. Jolloin esimerkiksi sivusta seuraajasta ja passiivisesta mukana olijasta voi tulla omaan elämäänsä ja ympäristöönsä vai-
kuttava toimija (Pirnes & Tiihonen 2010: 208–209). Elämyspedagogisesti orientoitu-
neella toiminnalla voidaan luoda ihmiselle esimerkiksi seikkailullisten elementtien avulla
mahdollisuudet tukea ihmisen persoonallista kasvua ja edistää palautumista omaksi it-
sekseen tai sellaiseksi ihmiseksi kuin haluaisi itsensä nähdä (Perttula 2010: 71–72).
Tutkielman elämyspedagoginennäkökulma on samalla kehittämisen näkökulma Har-
rastepankin tulevaisuutta ajatellen, koska sen toimintoihin ei jäsenellisesti ole kuulunut
kokemusten reflektointia. Tutkielman tarkoituksena on tehdä näkyväksi elämyksellisten
elementtien ja matalan kynnyksen harrastustoiminnan merkitystä nuorten aikuisten
osallisuuden edistämisessä ja toimijuuden muutoksessa.

Tutkielman tavoitteena on saada tietoa nuorten aikuisten osallisuuden ja toimijuuden
kokemuksista elämyksellisessä matalankynnyksen harrastustoiminnassa. Tutkielmaan

osallistujat ovat olleet kyseisessä toiminnassa mukana vuosia. Toimintaa ei myöskään varjosta tai määrittele mikään asiakkaiden yhteinen elämäntilanne, kuten esimerkiksi työttömyys, koulutuksen ulkopuolelle jääminen, terveysongelma tai muu erilaisuus. Toimintaan osallistuja voi olla uutta harrastusta etsimässä ja vastaavasti joillekin kävijöille matalan kynnyksen harrastaminen voi olla ainoa kosketuspinta sosiaalisiin yhteisöihin ja omaa toimintakykyä tukeva ja ylläpitävä tekijä. Omaehtoinen osallistuminen itselle mielekkääseen toimintaan ja aito kokemus yhteisöön kuulumisesta eli jäsenyydestä nähdään edellytyksenä osallisuuden kokemukselle (Nivala & Ryyänen 2019: 118). Omilla tai esimerkiksi ohjaajan harrastuksiin liittyvillä tiedoilla ja taidoilla eli osaamisella voidaan tavoittaa uusia ihmissuhteita. Oman osaamisen avulla onnistuminen voi lisätä pystyvyyttä, joka parhaimmillaan heijastuu muillekin elämän osa-alueille (Romakaniemi 2010: 140). Nuorten aikuisten kokemukset harrastepankin toiminnoista tuovat tietoa elämyksellisen ja matalan kynnyksen harrastamisen vaikutuksista heidän elämänsä.

Harrastepankin toiminta on käynnistynyt vuonna 2016 alkaneesta Joensuun kaupungin liikuntapalvelujen hankkeesta, jonka tavoitteena oli luoda uusi toimintamalli ja sopiva sisältö harrastepankki-toiminnan toteuttamiselle. Valtionavustusta haettiin Opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Tarkoituksena oli ollut selvittää, millaisille matalan kynnyksen harrastamisen palveluille olisi tarvetta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten ja lasten keskuudessa. Nämä tiedot ovat peräisin Harrastepankin valtionavustushakemuksesta Liikunnallisen elämäntavan paikalliseen kehittämiseen 2016. Hakemus ei ole saatavilla organisaation ulkopuolisille.

2 Nuorisotyö elämyksellisessä harrastustoiminnassa

Sosiaalipedagogisessa työtteen yksi ominaispiirteistä on toiminnallisuus ja luovuus, jolla tarkoitetaan esimerkiksi kokemuksellista oppimista yhteisen tekemisen kautta. Elämykselliset ja luovat elementit voivat auttaa ihmisen persoonallisen ja sosiaalisen kasvun tukemisessa. Luovuus ei kuitenkaan ole vain menetelmien koneenomaista hyödyntämistä, vaan myös ihmisen luovuuden kasvatuksellista vahvistamista. Elämykselliset elementit sosiaalisentyön osana voivat tuottaa erilaisia vaikutuksia ihmisten elämässä, joita ovat esimerkiksi tuki ongelmien työstämisessä ja itsetunnon vahvistumisessa tai mahdollisuus ylipäätään sosiaalisiin kontakteihin. (Nivala & Ryyänen 2019: 179–181.) Nuorisotyön toimintaympäristöissä työskentelee ammattilaisia monenlaisilla koulustaustoilla ja työhistorialla, joka luo työkentälle monenlaisia lähestymistapoja. Elämyksellistä lähestymistapaa voidaan hyödyntää matalan kynnyksen harrastamisessa, johon osallistuvilla nuorilla aikuisilla on valitettavan usein hankalia ja monisyisiä ongelmia elämässään.

Sosiaalipedagogista työtettä on perusteltua hyödyntää työskennellessä sosiaalityön ja nuorisotyön rajamaastossa, jolloin nuori voi olla monin tavoin hankalassa elämäntilanteessa kuitenkin kuulumatta selkeästi sosiaalihuollon tai nuorisotyön asiakkaaksi. Näissä tilanteissa voidaan puhua sosiaalisesta nuorisotyöstä, jolla pyritään tavoittamaan Hämmäläisen (1996) mukaan esimerkiksi työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria. (Nivala & Ryyänen 2019: 249.) Tutkielman kohderyhmä koostuu nuorista aikuisista, jotka ovat matalan kynnyksen harrastamisen palvelun pitkäaikaisia käyttäjiä ja määrittyvät selkeästi sosiaalisen nuorisotyön kohderyhmäksi.

2.1 Nuoret aikuiset

Orastavan aikuisuuden käsitteen on tarkoitus tehdä ymmärrettävämmäksi nuoruuden ja aikuisuuden välistä kuilua, sillä yli 20-vuotiaiden mutta alle 30-vuotiaiden ei aikuiseksi itsensä tuntevien määrä tuntuu kasvavan. (Nelson & Luster 2015: 424–425.) Yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyt kulttuuriset käytännöt ja normit ovat aina yhteydessä ihmisen kokemukseen itsestään, jolla tarkoitan tässä yhteydessä henkilön omaa kokemusta aikuisuudesta tai nuoruudesta. Lopulta ihminen kuitenkin itse määrittelee oman olemisensa laadun eli kokeeko itsensä esimerkiksi aikuiseksi, vaikka ei täyttäisi-kään ympäristön määrittelemiä kriteerejä asiasta.

Nuorisolaissa nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta henkilöä, ja nuorisotyöllä näiden henkilöiden kasvun, osallisuuden ja itsenäistymisen tukemista yhteiskunnassa ja sen rakenteissa (Nuorisolaki 1285/2016 § 3). Furlongin ja Cartmelin (2007) mukaan niin sanotussa ideaalisessa tai perinteisessä elämänkulun hahmottamisessa nuoren elämä etenee peruskoulusta eli yleensä lukiosta tai ammattikoulusta, jatkokoulutukseen eli esimerkiksi ammattikorkeakouluun tai yliopistoon, sekä joskus suoraan työelämään. Näiden oletuksien mukaan nuori päätyy tietyssä vaiheessa elämäänsä itsenäiseksi ja taloudellisesti riippumattomaksi. Työurat ovat nykyään katkonaisempia kuin aikaisempina vuosikymmeninä, joka on luonut kritiikkiä perinteiseen käsitykseen elämän etenemisestä. Tavanomaisen elämänkulun ulkopuolelle jäämisessä vaikuttaa olevan yhteys syrjäytymiseen, sillä nuori saattaa vertailla omaa onnistumistaan elämässä, perinteisemmän tahdin mukaan eteneviin nuoriin, ja kokea seurauksena olotilansa onnettomaksi tai surkeaksi. Elämänkulkumalli oli todenmukainen Suomessa hyvinvointivaltion rakentamisvaiheessa eli 1960–1980-luvuilla. (Vauhkonen & Hoikkala 2020: 18.)

NEET-käsite on lyhenne not in employment, -education or training käsitteistä ja tulee englannin kielestä eli kuvaa nuoria, jotka ovat syystä tai toisesta työelämän, opiskelun tai harjoittelun ulkopuolella, kuitenkin määrittelemättä näitä nuoria syrjäytyneiksi. NEET ei ole tyhjentävä määrite syrjäytymiselle, eikä syrjäytymisvaarassa olevia henkilöitä voida määritellä pelkän työllistymisen ja koulutuksen kautta. Syrjäytyminen on lopulta yksilökohtainen kokemus tai tunnetila henkilölle, joka ei koe olevansa osallinen itselle tärkeissä toiminnoissa ja yhteisöissä. Syrjäytyminen käsitteenä luo varmasti jokaiselle ihmiselle joitakin ajatuksia ja mielleyhtymiä, jotka ovat todennäköisesti rakentuneet pitkälti suhteessa sosiaaliseen ympäristöön, jossa ihminen elää tai on elänyt. Koulukiussattu, työyhteisössä syrjitty tai haastavan lapsuuden elänyt nuori ei tunnu olevan yhteiskunnan silmissä syrjäytynyt, mutta koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleva nähdään ainakin syrjäytymisvaarassa olevaksi. (Vauhkonen & Hoikkala 2020: 29.) Syrjäytymisen kokemus on osin henkilökohtaista, sillä köyhä ja kouluttamaton ihminen voi kokea olevansa onnellinen ja olla osana itselle tärkeissä yhteisöissä. Toisaalta masentunut ja eristäytynyt henkilö voi olla yliopistokoulutuksen saanut ansioitunut tutkija. Näiden syrjäytymisriskiä lisäävien tekijöiden kuten esimerkiksi masennus, työttömyys tai koulutuksen ulkopuolelle jäämisen yhtäaikaisuus mielletään nuorten syrjäytymiseksi (Vauhkonen & Hoikkala 2020: 30).

2.2 Nuorisotyön toimintaympäristöt

Nuorisotyön toimintaympäristöt ovat kokeneet isoja muutoksia ja nykyisin niiden sisällöissä korostuvat non-formaalit kasvatus- ja oppimisympäristöt, joissa voidaan hyödyntää muun muassa erilaisia liikunnallisia, toiminnallisia ja seikkailullisia elementtejä. Näiden toimintojen tavoitteena on kannustaa nuoria omaehtoiseen harrastustoimintaan, vapaa-ajan viettoon ja edistää nuorten elämänhallintaa ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. (Joensuun kaupunki.) Sosiaalipedagogiselle työotteelle ominainen kasvatuksen ja oppimisen muoto non-formaali kasvatus on tavoitteellista ja suunniteltua toimintaa siinä missä muutkin virallisemmat kasvatuksen muodot, vaikka toiminnassa ei tavoitellakaan instituutioiden määrittelemiä tutkintoja tai todistuksia kelpoisuudesta esimerkiksi ammattiin. Virallisemmalla kasvatuksella tarkoitetaan virallisten säädösten ja lakien ohjaamaa kasvatustoimintaa, joita ovat ainakin valtakunnallisen opetussuunnitelman eri koulutuksen asteet aina varhaiskasvatuksesta yliopistojen erilaisiin korkeakoulutuksiin. (Nivala & Ryyänen 2019: 199.)

Joensuun kaupungin Nuorisopalvelut tarjoavat elämyspedagogisesti orientoituneita matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksia muiden virallisempien, kuten työllisyys- ja koulutuspalvelujen tukena. Joensuussa erityistä tukea tarvitsevien nuorten kohtaaminen tapahtuu yhteistyössä etsivän nuorisotyön, harrastepankkitoiminnan ja poliisi Ankuri-toiminnan kautta. Harrastepankin toimintaan osallistuminen ei edellytä nuorilta tietynlaista elämäntilannetta kuten erityisen tuen tarvetta tai mitään erityistaitoja, jolloin ryhmistä muodostuu todennäköisemmin heterogeenisiä. Tämän tutkielman kohderyhmän yksityiskohtaisempi määrittely osoittautui haastavaksi osallistujien tarpeiden ja haasteiden moniulotteisuuden vuoksi, eikä se oli välttämätöntä tutkimuskysymysten ja aihepiirienkään kannalta. Informaalia oppimista tai kasvua tapahtuu jokapäiväisissä kokemuksissa, erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä ja vuorovaikutustilanteissa, joka ei luonteensa puolesta voi olla kovin tavoitteellista tai ennalta suunniteltua, vaikka se voi-kin tukea ihmisen kasvua ja oppimista (Nivala & Ryyänen 2019: 199). Matalan kynnyksen harrastaminen elämyksellisessä ympäristössä perustuu pitkälti uusiin ja vaikuttaviin kokemuksiin erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä, sekä näiden kokemusten jakamiseen.

2.3 Elämyksellisyys vai seikkailu

Kokemukset ovat tilannekohtaisia ja yleensä erilaisia, vaikka ympäristö ja tilanne pysyivät muuttumattomina. Elämys vastaavasti nähdään muuttuvana kokemuksena, jonka

henkilö kykenee tiedostamaan ja käsittelemään. Se voi olla jotain aikaisemmin henkilölle näkymätöntä ja tiedostamatonta olemisen tai elämisen tapaa, jota ihminen voisi olla, mutta aikaisemmat kokemukset tai toimintaympäristöt eivät ole sitä mahdollistaneet. Hallitussa ympäristössä mukavuusalueen rajoja lähestyvä tiedostettu kokemus voi mahdollistaa elämyksen, joka vastaavasti voi antaa mahdollisuuden uudella tavalla elämiseen, olemiseen ja ajatteluun. (Kivelä 2010: 53–54.) Harrastepankissa pyritään luomaan asiakkaiden toimintakykyä ja persoonaa kunnioittava turvallinen tila ja toimintaympäristö kokea monenlaisia ja tasoisia elämyksiä. Jollekin asiakkaalle kahden metrin korkeuteen kiipeäminen on jo mukavuusalueen rajoilla ja voi mahdollistaa oman toiminnan tarkkailun objektiivisemmin johtuen nimenomaan toiminnan elämyksellisestä laadusta. Elämykselliset elementit voivat parhaimmillaan vaikuttaa ihmiseen hyvin kokonaisvaltaisesti ja päästä esimerkiksi kehollisuuden avulla rationaalisen ajattelun suojauksen ohi mahdollistaen oman elämäntilanteen, ja itsensä näkemisen uudesta näkökulmasta, joka voi edistää kasvua ja oppimista. (Nivala & Ryyänen 2020: 182).

Kivelän (2010) mukaan elämyspedagogiikassa ja seikkailukasvatuksessa on paljon samankaltaisuuksia, mutta eroavaisuuksia ilmenee niiden eri tavoitteissa ja riskienhallinnassa. Merkittävin eroavaisuus seikkailukasvatuksen ja elämyspedagogiikan välillä tuntuu olevan seikkailutoiminnan vaikutusten ennakoinnattomuus, joka toisaalta mahdollistaa odottamattomien kokemusten syntyminen, joiden seurauksia on haastavaa arvioida etukäteen. (Karppinen & Latomaa 2015: 46–47.) Ennakoinnattomuuden takia seikkailullisia elementtejä kannattaisi käyttää harkiten ja suhteuttaa aina osallistujien henkisille ja fyysisille voimavaroille sopiviksi, ettei epähuomiossa aiheutettaisi asiakkaalle pelottavia tai, jopa traumaattisia kokemuksia. Elämys- tai seikkailutoiminnan voimakkuuden säätely tuntuu olevan merkittävässä roolissa toiminnan toteutuksessa ja suunnittelussa eri asiakasryhmien kohdalla. Se voi vähentää ikävien kokemusten syntymistä ja vastaavasti edistää toimintaan osallistujien ajattelussa positiivista muutosta.

Elämyspedagogiikassa pyritään maltillisempaan ja suunnitelmallisempaan lähestymistapaan ohjata ja opastaa, vaikka toiminnan toteutus olisikin yhdennäköistä ulospäin ei elämyspedagogiikassa tavoitella äärimmäistä jännitystä, tai esimerkiksi fyysisesti kuormittavaa seikkailua. Yhdistämällä seikkailullisia elementtejä elämyspedagogiikkaan harkitusti voi syntyä toimintaa, joka vie henkilön epämukavuusalueelle edellyttäen häntä toimimaan toisin kuin on tottunut. Tilanteen hallinnan hiipuessa joutuu henkilö etsimään itsestään ja ympäristöstään uusia voimavaroja hallinnan tunteen palauttamiseksi. Kokonaisvaltainen haastavuus tuntuu olevan edellytys voimakkaille elämyksille, koska ihminen todennäköisesti käyttää esimerkiksi fyysistä voimaa ohittaakseen jonkin kognitiivisesti haastavan esteen. (Karppinen & Latomaa 2015: 47–48.) Kiipeily

voi olla hyödyllinen väline ohjaajalle elämyspedagogisesti orientoituneessa nuorten aikuisten harrastustoiminnassa, koska kokenut ohjaaja tietää reittien vaikeusasteet fyysisellä ja henkisellä tasolla, sekä näkee kiipeilijöiden tason melko nopeasti. Tämä voi mahdollistaa sopivien tai erityisen vaikeidenkin haasteiden ehdottamisen niitä kaipaaville. Lajitaustan omaava ohjaaja voi suhteuttaa sopivasti omaa kokemusmaailmaansa kiipeilyhaasteisiin ja reflektoida niitä tilanteen mukaan muuhunkin elämään.

3 Toimijuus ja osallisuus matalan kynnyksen toiminnassa

Ihmisen toimijuus on yhteydessä ympäristöön ja toimijuuden tunnetta säätelee ihmisen kokemus itsestään eri tilanteissa tai toiminnoissa. Ronkaisen (1999) mukaan ihmiselle muodostuu elämänsä aikana kokemus omista kyvyistään ja osaamisestaan, sekä käsitys yhteiskunnan toiminnoista ja hänelle saatavilla olevista palveluista. Toimijuus voidaan yksinkertaisimmillaan nähdä ihmisen valtana tehdä hänen omaan elämäänsä vaikuttavia päätöksiä ja mahdollisuutena valita erilaisten asioiden välillä ilman ulkoista painostusta tai esimerkiksi terveydellistä estettä. Pystyvä toimijuus voidaan nähdä vastaakohtana masennukselle tai muulle vastaavalle toimintakykyä alentavalle tekijälle, sillä masentuneen tai muutoin huonosti voivan ihmisen toimijuuden taso suhteessa muuhun ympäristöön on yleensä kaventunut. Modaalisuus ilmentää toimijuuden moniulotteisuutta ja tuo kerroksellisuuden näkökulman toimijuuteen. Toimijuus voidaan nähdä käytännön tasolla Greimasin (1982) mukaan osaamisena, kykenemisenä, haluamisena ja täytymisenä. Jyrkämän (2007) mukaan edellä mainittuja toimijuuden ulottuvuuksia on hankala erotella täysin toisistaan, vaikka ne tuovatkin toimijuudelle erilaisia tulokulmia. Ihmisellä voi olla hankittua osaamista, mutta alentuneen toimintakyvyn takia hän ei saa sitä käyttöön eri tilanteissa. Haluamisella viitataan ihmisen omaehtoisuuteen eli sisäiseen haluun esimerkiksi osallistua johonkin toimintaan ja täytymisellä osin ulkoiseen pakotteeseen tehdä jotakin tai olla mukana jossakin toiminnossa. (Romakkaniemi 2010: 138–139.) Toimijuuden modaliteetit ovat kuin päävärin eri sävyjä. Nuorten aikuisten omaehtoinen osallistuminen oman osaamisen ja kykenemisen edellyttämällä tavalla on matalan kynnyksen harrastustoiminnan yksi tärkeimpiä tavoitteita. Mukana olemisen ja toimimisen esteitä ovat lähtökohtaisesti vain henkilön oma haluamattomuus osallistua tai niin madaltunut toimintakyky, joka estää toimintaan osallistumisen ja mukana olemisen. Päätösvalta on lähtökohtaisesti ihmisellä itsellään.

Perttula näkee elämyspedagogiikan ytimeksi ihmisten kokemien asioiden tukemisen ja läsnä olevan tilan antamisen kaikenlaisille toimijoille omana itsenään sen sijaan, että ohjaaja määrittäisi täysin jonkin toiminnan kulun ja sisällön, eikä pystyisi poikkeamaan suunnitelmista tai kuulemaan toiveita ja kritiikkiä. Perttula nostaa merkitykselliseksi olemisen kuuntelun taidon elämyspedagogilla tai kenellä tahansa ohjaajalla, jolla hän tarkoittaa nähdäkseni kaikenlaisen olemisen arvostamista ja hyväksymistä. Jolloin ei todennäköisesti synny tarvetta yrittää hallita kaikkea ympärillä tapahtuvaa toimintaa ja olemista ylipäätään. (Perttula 2010: 59–61.) Elämyspedagogiikan ydinajatus yhdistyy täten luontevasti sosiaalipedagogiikan yhteen ominaispiirteeseen, joka on toimijuuden tukeminen oman osallistumisen tukemisen avulla. Asiakas kohdataan omana itsenään

ja hänen persoonallisuuttaan arvostetaan. Tämä mahdollistaa osallistumisen omiin prosesseihin ja elämän valintoihin (Nivala & Rynänen 2019: 167–168). Osallisuutta on ainakin omaehtoisen osallistumisen mahdollistama tunnepohjainen kokemus yhteenkuuluvuudesta ja vaikuttamisen mahdollisuuksista omaan elämään, elinympäristöön ja yhteisiin asioihin yhteisöissä ja yhteiskunnassa, joissa henkilö toimii aktiivisesti ja on sitoutunut niihin omaehtoisesti (Leemann & Kuusio & Hämäläinen 2015: 5). Kokemus tai tunne osallisuudesta kuin toimijuudestakin tuntuu olevan henkilökohtainen mutta samanaikaisesti sidoksissa eri elämän osa alueisiin ja moniin ympäristöihin.

3.1 Osallisuus matalan kynnyksen toiminnassa

Matalan kynnyksen palveluissa ja toiminnoissa palveluihin pääsyn kynnyksestä on tarkoituksellisesti madallettu suhteessa normaaleihin vastaavan toimintaympäristön palveluihin. Matalan kynnyksen palveluja eivät määritä tyhjentävästi esimerkiksi tilojen jatkuva aukioloaika tai toiminnan maksuttomuus, vaikka ne madaltavatkin palveluun hakeutumisen kynnyksestä. Matalan kynnyksen palveluja on tarjolla monenlaisilla sisällöillä ja kohderyhmille, joista esimerkkinä ovat tarkastelussa olevat Harrastepankin matalan kynnyksen harrastamisen vapaa-ajan palvelut. (Leemann & Hämäläinen 2015: 1.) Palveluihin tai johonkin toimintaan pääsy edellyttää useimmiten hakijalta tai osallistujalta joidakin tiettyjä ominaisuuksia tai hän määrittyy esimerkiksi terveydentilansa johonkin kategoriaan. Sellaisesta toiminnasta tai palvelusta on nähtävissä kaukaa pääsyvaatimus eli kynnys, joka voi olla joillekin ihmisille liian korkea. Valitettavan usein monien samanaikaisten ongelmien ja erityisen haastavien elämäntilanteiden kanssa painivat jäävät palvelujärjestelmämme ulkopuolelle, johon matalan kynnyksen palveluilla pyritään vastaamaan esimerkiksi tarjoamalla ihmiselle pääsy uusiin sosiaalisiin verkostoihin, joka voi mahdollistaa omaehtoisen osallistumisen kautta tunteen sosiaalisesta osallisuudesta. (Leemann. & Hämäläinen 2015: 2).

Kohtaamis- ja harrastusmahdollisuudet ovat tyypillisiä matalankynnyksen palveluja ja niissä on mahdollista ylläpitää sosiaalisia taitoja tai saada niitä uudelleen käyttöönsä, sekä päästä osaksi sosiaalisia verkostoja, joista harrastepankin ryhmät ovat sopiva esimerkki. Instituutiot ja organisaatiot määrittelevät lähtökohtaisesti kynnyksen mataluuden asteen suhteessa normaaleihin palveluihin, joka ei ole sellaisenaan riittävä määrite ilman varsinaisten palvelujen käyttäjien kokemuksia ja toimintaan osallistumisen aktiivisuuden tarkastelua. Palvelun kynnyksen mataluus määräytyy osallistujan ja toiminnan järjestäjän välisessä suhteessa, mutta ei tarkoita lähtökohtaisesti yhteisen näkökulman jakamista. (Leemann & Hämäläinen 2015: 3). Tutkielmassani näitä toimijoita ovat asia-

kaskunta nuoret aikuiset ja Joensuun kaupungin matalan kynnyksen palvelu Harraste-pankki, jonka sisällä toimijoita ovat ohjaajat eri koulutustaustoineen, sekä vapaaehtois-työntekijät.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen tutkimuksessa osallisuutta on havainnollistettu kolmella erilaisella osallisuuden tilalla, joista välittyy osallisuuden muuttuva luonne, vuorovaikutuksellisuus ja prosessinomaisuus. Osallisuudessa ainakin erilaiset toimintaympäristöt, vuorovaikutussuhteet, hyvinvoinnin lähteet ja ihmisen oma kokemusmaailma ovat yhteydessä toisiinsa, sekä alttiina jatkuville muutoksille. Näillä tiloilla on tarkoitus kuvata ihmisten erilaisten elämäntilanteiden suhdetta hyvinvoinnin lähteisiin, tarpeiden tyydyttämiseen, ja osallisuuden kokemuksen merkityksellisyyteen. Karkeasti määriteltynä ihmisen tarpeiden tyydyttäminen suhteessa hänen elämässään lisääntyviin hyvinvoinnin lähteisiin, joita ovat esimerkiksi kokemus merkityksellisyydestä ja pystyvyydestä. Ne voivat tukea osallisuuden kokemusten syntymistä ja voivat kasvattaa osallisuuden tilaa. Vastaavasti ainakin ihmisen tarpeiden tyydyttämättömyys, niukkuus ja resurssien puute heikentävät osallisuuden tilaa. Osallisuuden tilassa voi tapahtua nopeita ja odottamattomia muutoksia, jotka voivat parhaimmillaan lisätä henkilön toimintamahdollisuuksia ja suhdetta hyvinvoinnin lähteisiin. (Isola ym. 2017: 12,14.) Osallisuutta voidaan edistää tukemalla ihmisen toimintamahdollisuuksia ja persoonallista olemisen tapaa. Edellytykset osallisuuden tilan kasvulle voidaan tarjota osittain ihmisen kokemusmaailman ulkopuolelta, mutta se ei silti takaa toivottua lopputulosta. Matalan kynnyksen toiminnallakin on jonkinlaiset toiminnan reunaehdot tai vähintäänkin rajalliset resurssit, joiden puitteissa toimintoja mahdollistetaan. Näin ollen jokaisen toimintaan osallistuvan ihmisen elämäntilanteeseen ei voida vaikuttaa.

3.2 Toiminnallisuudesta toimijuuteen

Perinteiselle kahden ihmisen välinen vuorovaikutus on tavallista sosiaalipedagogisesti orientoituneessa työskentelyssä, mutta sen erityinen mahdollisuus tuntuu olevan asioiden käsittely toiminnan avulla tai sen kautta. Toiminnallisuus linkittyy vahvasti yhteisöllisyyteen, sillä toiminnassa tärkeää on yhdessä tekeminen ja yhdessä saatujen yksilöllisten kokemusten tarkasteleminen. Merino (2000) ja Ventosa (1993) luonnehtivat yhteisten tavoitteiden etsimisen ja niiden tavoittelun voivan tukea ryhmähenkeä ja yksittäisteisten ryhmäläisten toimintaa, sekä helpottaa tavoitteiden saavuttamista. Toiminnassa saatujen kokemusten tietoinen käsittely ja tarkastelu voivat vahvistaa ryhmähenkeä. Yhteistoiminnallisuus perustuu vuorovaikutukseen ryhmäläisten välillä eli yhdessä

koettujen kokemusten kautta voi syntyä suhteita, jotka edistävät parhaimmillaan osallistujan kokemusta omasta merkityksellisyydestä osana toimintaa. (Nivala & Rynänen 2019: 178–180.) Sosiaalipedagogisesti orientoitunut toimija voi tuoda näkemystä nuorisotyön toiminnallisiin ryhmäprosesseihin, kuten nuorten matalan kynnyksen harrasteryhmiin. Matalan kynnyksen harrasteryhmissä voidaan luontevasti luoda ympäristö ja ilmapiiri, jossa nuorten on helpompi olla omana itsenään ja luoda jaksamiseen suhteutettuja realistisia tavoitteita, sekä tarvittaessa käsitellä elämän haasteita yhdessä tai yksin ilman ulkoisia päämääriä ja tavoitteita.

Joensuun kaupungin nuorisopalvelujen harrastepankin toiminnot ovat maksuttomia, sekä avoimia osallistua kaikille Joensuulaisille nuorille ja perustuvat yhteistoiminnallisuuteen, vapaaehtoisuuteen ja toimintaan vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Nuori voi etsiä itselleen pelkästään uutta harrastusta, ja vastaavasti jollekin nuorelle seinäkiipeily tai vaellus voi olla tärkeä väline arjesta selviytymiseen ja sosiaalisten suhteiden luomiseen tai auttaa mahdollisesti purkamaan jotain haastavaa elämäntilannetta. Beamesin ja Telfordin artikkelissa vahvistetaan Bourdieun (1990) ajatuksia ihmisen luonteen yksilöllisestä ja vaistonvaraisesta kehitymisestä, mutta toisaalta saman tai samankaltaisen sosiaalisen ympäristön omaavat tai kokeneet henkilöt omaavat samanlaiset olemisen ja ajattelemisen tavat eli habituksen (Beames & Telford 2013: 80). Toiminta vaikuttaa olevan elämyspedagogisesti latautunutta, sillä perinteisen liikunnallisen harrastamisen lisäksi Harrastepankissa on tarjolla taide- ja kulttuurikokemuksia, ruoanvalmistusta, vaihtuvia lajikokeiluja, sekä hallittuja elämyksellisiä kokemuksia kuten esimerkiksi kiipeily luonnossa oikealla kalliolla, jääkiipeilyä, sekä retkeilyä. Näissä toiminnoissa on mukana seikkailullisia elementtejä, jotka mahdollistavat osallistujille sopivasti jännitystä, ennenkokematonta ja parhaimmillaan itsensä ylittämisen omien henkisten ja fyysisten resurssien puitteissa, vaikka kokemukset itsestä toimijana ja yhteisön jäsenenä olisivatkin negatiivisia.

Jokaisella ihmisellä on jonkinlainen ennakkokäsitys itsestään ja kyvyistään erilaisissa konteksteissa ja ympäristöissä eli niin sanottu esiyymmärrys, joka on sellainen kuin eletty elämä on ollut eli kaikkiin tapahtumiin ei ole voinut vaikuttaa mutta tärkeää on tässä hetkessä oleva valinnan mahdollisuus (Perttula 2010: 62). Bourdieun (1993) mukaan pääomaa on neljää erilaista ja yksittäisellä ihmisellä tai ryhmällä on aina jokin määrä esimerkiksi sosiaalista pääomaa, joka on suhteessa eri toimintaympäristöihin tai kenttään eli toisin sanoen tietyt sosiaaliset olosuhteet eivät todennäköisesti ole olemassa jossakin toisessa ympäristössä. Toisaalta esimerkiksi sosiaalisen pääoman siirtäminen toimintaympäristöstä toiseen on mahdollista ja tuohon siirtymän mahdollisuuden tuntuvat vaikuttavan nimenomaan pääoman määrä, joka voi syntyä esimerkiksi

onnistumisten ja itsensä ylittämisen kautta (Beames & Telford 2013: 84.) Näihin ajatukseen yhtyvät luonnollisesti tämän tutkielman kysymykset eli, onko elämyksellisellä harastustoiminnalla ollut vaikutusta osallisuuden ja toimijuuden kokemuksiin tai muutoksiin niissä.

Bourdieu (1989) uskoo kaikille ihmiselle olevan mahdollista tulla sopivissa olosuhteissa tietoisemmaksi omasta toiminnastaan ja nähdä sen hetkisen elämänsä ulkopuolelle, jopa kyseenalaistaen hänen elinympäristönsä käytännöt ja kulttuurilliset uskomukset. Kulttuurillisilla uskomuksilla tai näkemyksillä hän kuvaa yhteiskunnan ja yhteisön niin sanottuja yksilölle hyväksytyjä ajattelun- ja olemisentapoja. Toimijuutta on kyky nähdä esimerkiksi hallitsevien käytäntöjen ja toimintamallien ulkopuolelle ja tarvittaessa kyseenalaistaa niiden merkityksiä, jos ne ovat esimerkiksi tiettyä väestöryhmää syrjiviä. (Beames & Telford 2013: 82.) Omaa ajatusmaailmaa ja olemisen tapoja tukeva yhteisö voi tukea ihmisten toimijuutta. Haastavassa elämäntilanteessa elävä henkilö voi tarvita ulkopuolista tukea itselle sopivan yhteisön löytämiseen ja toimijuuden herättämiseen, joka voi olla alentunut monin tavoin ja eri syistä.

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Tutkielman tausta ja lähtökohdat

Työskentelin syksyllä 2021 Joensuun nuorisopalveluiden harrastepankki toiminnassa suorittamassa vapaaehtoistoiminnan harjoittelua, joka kuului opintoihini. Toimin ohjaajana harrastepankin seinäkiipeilykerhotoiminnassa, jonka asiakaskunta on hyvin heterogeeninen esimerkiksi elämäntilanteen ja toimintakyvyn suhteen. Seinäkiipeilyyn tarvitaan vähintään kaksi toimijaa: varmistaja ja kiipeilijä, jotka voivat lähtökohtaisesti kumpikin toimia toistensa tehtävissä omaksuttuaan varmistamisen perustaidot. Uuden ryhmän alkutaipaleella kiipeilijän varmistaminen on pitkälti ohjaajavetoista, koska osallistujilla ei ole vielä tarvittavia taitoja turvalliseen toimintaan eli varmistamisen luottamustehtävään. Jotkut osallistujista haluavat omaksua varmistamisen taidon nopeasti ja toiset eivät sitä tahdo koskaan, mutta he voivat olla mukana heille sopivalla tavalla seuraten sivusta, kiipeillen tai esimerkiksi ideoiden jotakin uutta kerhotoimintaan liittyen. Toiset osallistujista olivat käyneet kiipeilykerhossa vuosien ajan säännöllisesti, osa oli palannut pitempienkin taukojen jälkeen mukaan toimintaan, ja jotkut olivat löytäneet itselleen juuri uuden harrastuksen.

Aloin miettiä yhdistäviä tekijöitä ryhmäläisten keskuudessa, koska syksyn 2021 vapaaehtoistoiminnan harjoittelussa olin havainnut toistuvia teemoja kiipeilytilanteissa eri osallistujien kohdalla riippumatta esimerkiksi heidän kehollisesta suorituskyvystään tai aikaisemmasta kiipeilykokemuksesta. Monet asiakkaista toimivat itsenäisemmin ilman ohjaajien jatkuvaa valvontaa ja alkoivat luottaa paremmin omaan kykyihinsä varmistajana ja kiipeilijänä, joka tuntui vaikuttavan positiivisesti heidän pystyvyyden kokemukseensa. Nämä havainnot innostivat perehtymään elämyspedagogiikkaan, sosiaalipedagogiseen elämyksellisyyteen ja pohtimaan niiden yhteyttä toimijuuden ja osallisuuden kokemuksiin.

4.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Yleensä koulutukseen ja työelämään kuuluu työ- tai opiskeluyhteisö, jossa ihminen on mukana ja voi parhaimmillaan kokea kuuluvansa siihen. On kuitenkin olemassa paljon ihmisiä, joilla ei ole kosketusta opiskelu- tai työyhteisöön eikä muitakaan sosiaalisia kontakteja. Ulkopuolisuuden ja syrjäytymisen kokemukseen voi liittyä monenlaisia ja tasoisia ongelmia elämän eri osa alueilla, sekä niiden vaikutuksesta syntyneitä kokemuk-

sia esimerkiksi kykenemättömyydestä tai haluamattomuudesta. Omaehtoinen osallistuminen itselle kiinnostavaan toimintaan ilman ulkopuolelta määriteltyjä tavoitteita tai viranomaisen määrittelemiä velvoitteita edistää yhteenkuuluvuutta ja voi sitä kautta tukea ihmisen toimijuutta.

- **Millaisia toimijuuden kokemuksia elämyksellisessä harrastustoiminnassa syntyy?**
- **Millaisia osallisuuden kokemuksia elämyksellisessä harrastustoiminnassa syntyy?**

Halusin pyrkiä ymmärtämään nuorten aikuisten merkitysmaailman suhdetta elämykselliseen harrastustoimintaan ja kiipeilyyn, joista kiipeilyn erityinen painoarvo ja merkitys ilmiönä ovat niukasti aikaisemmin tutkittuja aikuisten kohdalla. Tuntui luontevalta lähteä selvittämään kiipeilyn merkityksiä elämyspedagogiikkaan nojaten, koska muutokset harrastepankin toimintaan osallistuvien olemuksessa ja käytöksessä tukevat oletusta kiipeilyn erityisestä merkityksestä osallistavana ja toimijuutta tukevana aktiviteettina.

4.3 Tutkimusetiikka ja tutkijan positio

Hyvä tieteellinen käytäntö nähdään tutkimuksen läpileikkaavana prosessina koskien kaikkia erillisiä tutkimusvaiheita ja niihin liittyviä käytänteitä, jolloin se luo kaikille tutkimuksen tekijöille viitekehyksen työskentelyyn. Muiden tutkijoiden saavutusten huomioiminen ja niille asianmukaisen arvostuksen antaminen on huomioitava koko tutkimuksen ajan, myös opinnäytetyö tyypisessä tutkielmassa. Aineistojenhankinnassa eli toteutusvaiheessa on tärkeä toimia mahdollisimman rehellisesti ja tiedeyhteisön käytäntöjen mukaisesti, joita ovat muun muassa tutkimustulosten tallentaminen ja esittäminen huolellisuutta, sekä tarkkuutta noudattaen. (Kuula 2011: 26.) Suhtautumalla näihin käytänteisiin pyrin avoimuuteen ja rehellisyyteen aineistonhankinnassa ja myöhemmin kerätyn tiedon analysoinnissa, johon kiipeilyn harrastajana voin valmistautua ainakin välttämällä johdattelevia kysymyksiä tai tekemästä mitään oletuksia aihepiirin merkitysten suhteen.

Ihmiseen kohdistuvassa tutkimuksessa tulee noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan 2019 uudistetun ohjeen tutkimuseettisiä periaatteita riippumatta esimerkiksi tiedonhankinnan menetelmistä tai saadun informaation laadusta. Ihmisiltä saadun tiedon käyttäminen, tallentaminen ja esittäminen vaativat yleisten tutkimuseettisten periaatteiden kunnioittamista, joiden yhteinen perusajatus on tutkittavien ihmisarvoa kunnioittava

kohtelu. Näitä periaatteita ovat ihmisen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, monimuotoisuuden ja eri kulttuurien huomioiminen kunnioittavasti ja vahingoittamisen välttäminen yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Ihmisten välisissä kohtaamisissa esimerkiksi haastattelu tilanteissa voi ilmentyä odottamattomia tekijöitä, joissa voi tutkijan asemassa joutua hankalien eettisten pohdintojen äärelle. (Tutkimus-eettisen neuvottelukunnan ohje 2019.) Näillä aihepiireillä on melko epätodennäköistä aiheuttaa kenellekään tutkittavalle edes epäsuoraa vahinkoa, sillä kokemukset ja merkityksenannot kiipeilylle ja harrastepankin toiminnalle eivät liity ainakaan viranomaistahojen toimintaan, etuusasioihin tai esimerkiksi jonkin työpaikan epäkohtiin.

Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen mahdollistuu vapaaehtoisen osallistumisen kautta, joka edellyttää tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden asianmukaista informointia. Haastateltaville välitettiin välttämättömät perustiedot tutkimuksesta ja mukana olevista tahoista, sekä tehtiin näkyväksi kerättyjen tietojen lopullinen käyttötarkoitus. Tutkittavia informoitiin osallistumiseen vaadittavien henkilökohtaisten resurssien määrästä, jolloin he tiesivät etukäteen ainakin aineistonhankinnan menetelmän, tutkimuksen keston, vaihtoehtoiset päivämäärät, kuormittavuuden asteen. (Kuula 2011: 45.) Ilmoitin suullisesti jokaiselle haastateltavalle etukäteen osallistumisen olevan koko prosessin ajan vapaaehtoista, joten he voivat perua halutessaan osallistumisensa tutkielmaan.

Haastateltaville kerrottiin kerättyjen tietojen säilytyksen järjestämisen tavat ja mahdollinen jatkokäyttö. Tässä tutkimuksessa ei kerätä tai säilytetä suoria tunnistetietoja. Suoria tunnistetietoja ovat ihmisen henkilötiedot eli esimerkiksi nimi, osoite ja syntymäaika, sekä ääni- ja kuvatallenteet. Anonymisoin ääni- ja kuvatallenteet litterointivaiheessa eli poistan jäljelle jäävästä tekstimuotoisesta aineistosta suorat ja epäsuorat tunnistetiedot, joskin joitakin erittäin vaikeasti yhdistettäviä tietoja voi lopulliseen aineistoon jäädä kuten maakuntatieto ja osallistuminen epätyypillisempään harrastusmuotoon esimerkiksi palloilulajeihin verrattuna. (Kuula 2011: 75–78.) Tutkimuksen vastuutahon eli allekirjoittaneen yhteystiedot olivat haastateltavien saatavilla mahdollisten kysymysten ja lisätietojen takia, ja ne löytyivät tutkimustiedotteessa (Kuula 2011: 72–73). Säilytin tutkimusaineistoa turvallisessa paikassa koulun suojatulla z: asemalla enkä yhdistä sitä tarpeettomasti laitteisiin tai luovuta sitä eteenpäin kenellekään (Hirsjärvi & Hurme 2009: 145). Lisäksi minulla on varmuuskopiot aineistosta henkilökohtaisella massamuistilaitteella.

Haastattelut toteutettiin lähitapaamisissa Joensuun kaupungin yleisesti varattavassa kokoustilassa ja tutkimustilanne tallennettiin nauhoittamalla ääntä. Vaihtoehtoisena tapana haastattelun toteutusta ehdotettiin etänä Zoom-sovelluksessa, jolloin vuorovaikutuksen kannalta kuvataallenne on tärkeä. Yksi haastattelu toteutettiin etänä. Pysin haastattelun alussa keskustelemaan muutaman minuutin vapaamuotoisesti, kuitenkin käyttämättä siihen liikaa omaa tai haastateltavan aikaa.

Tällaisella alkukeskustelulla on hyviä vaikutuksia luottamuksen rakentumiselle haastattelussa. Se voi helpottaa haastateltavan asemaan asennoitumista, koska kyseessä on suurimmalle osalle ihmisistä yleensä uusi ja outo tilanne. Äänen tallentaminen on välttämätöntä, kun pyritään ymmärtämään ihmisen tunne- ja kokemusmaailmaa, sillä esimerkiksi keskeytykset ja tauot, äänenpainot ja erilaiset johdattelut tai asian väistelyt säilyvät äänitallenteessa, joka mahdollistaa tarvittaessa merkitysten analysoinnin varmemmin. (Hirsjärvi & Hurme 2009: 90–92.) Tällaiset yksityiskohdat voivat joissakin asiayhteyksissä nousta merkitykselliseksi tutkimuksen loppuvaiheessa tai haastattelun aikana suunnata keskustelua jonkin tärkeän aihealueen äärelle.

Tutkijan asema voi olla joissakin tilanteissa ristiriidassa, jolloin joudutaan tasapainottelemaan muodollisen kanssakäymisen ja toisaalta luottamusta herättävän ja ystävällisyyttä osoittavan henkilön välillä. Haastattelija nähdään jonkinlaisena sovittelijana, joka kykenee esittämään vaikeitakin kysymyksiä ja olemaan objektiivinen vaikeitakin asioita käsiteltäessä. Haastattelija pidättäytyy keskustelemasta muista haastateltavista eikä hänen tule osoittaa omia ammatillisia tai henkilökohtaisia mielipiteitään haastateltavalle, vaikka kokisi sen tarpeelliseksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009: 97–98.) Tutkimuksen tekijällä on henkilökohtainen suhde kiipeilyyn ja liikuntaan ylipäätään, joka voi vääristää pahimmillaan tulkintoja, kuten esimerkiksi kiipeilyn toimijuutta tukevasta ja osallisuuden kokemuksia tuottavasta vaikutuksesta. Pysin tarkentamaan epäselvyydet ja sitä kautta minimoimaan harhatulkintojen riskin. Toivon hypoteesillani olevan yhteys laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin, mutta tavoittelin objektiivisena ja avoimena pysymistä haastattelutilanteissa. Olen henkisesti ja fyysisesti lähellä tutkimuksen aihealuetta, koska toimin näissä harrastekerhoissa ohjaajana.

4.4 Aineiston analyysi

Tutkielmani on aineistolähtöinen eli induktiivinen ja haastatteluissa pyrittiin mahdollisimman tasavertaiseen vuorovaikutukseen, jota Kvale (1996) kuvaa itseään korjauksiksi tavaksi. Haastattelija tiivistää ja tulkitsee haastateltavan kuvausta jo haastattelun

aikana hakien ymmärrystä, jolloin haastateltavalle syntyy mahdollisuus vaikuttaa tilanteeseen ja hänen tarinansa ymmärrettävyyteen. (Hirsjärvi & Hurme 2009: 136–137.) Valinta perustuu haastateltavan mietteisiin, joita hän kuvasi kysyessään häntä alustavasti osallistumaan tutkimukseen. Hän kertoi olevan haastavaa kuvailla kiipeilystä saatuja kokemuksia, mutta ilmaisi kokeneensa voimakkaita tunteita ja kokeneensa oman olemisensa jotenkin uudella tavalla. Valitsen merkitysten etsimisen ad hoc -meneteltyin, sillä se mahdollistaa merkityksen esiin tuomisen tutkijan parhaaksi katsomalla tavalla, joita ovat esimerkiksi toistuvuuden ja tiettyjen teemojen etsiminen aineistosta, sekä niiden tarkastelu tiettyjen asioiden ja ilmiöiden luontaisesta yhdistymisestä käsin (Hirsjärvi & Hurme 2009: 138). Edellä mainittu esimerkki kuvastaa teemoittelulle tyypillisiä piirteitä ja antaa jonkin verran vapauksia kokemattomalle tutkimuksen tekijälle.

Aineisto teemoiteltiin, jolla etsitään aineistosta sellaisia yhteneviä piirteitä, jotka nousivat esiin eri haastateltavien kertomuksissa. Ne perustuivat teemahaastattelun alkuperäisiin teemoihin, jota voitiin jossain määrin odottaakin. Aineistosta voi nousta esiin uusiakin aihepiirejä, jotka saattavat vaatia lähempää tarkastelua. On toivottavaa, että niillä olisi jokin yhteys alkuperäisiin teemoihin. Kyse ei ole kuitenkaan täysin samoista lausumista haastateltavien välillä, jolloin tutkimuksen tekijältä edellytetään tulkitsemista ja asioiden yhteisten merkitysten näkemistä ja yhdistelyä. (Hirsjärvi & Hurme 2009: 173.) Esimerkki tällaisesta tilanteesta voisi olla nuorten lausumat ”Otan jo usein kiipeilyseinän käyttöön itsenäisesti” ja ”Ohjaajan ei tarvitse seurata varmistamistani, koska pystyn toimimaan itsenäisesti”. Tutkittavan kokemus esimerkiksi omasta kykenemisestä tai osaamisesta harrastepankin toiminnoissa kuuluivat toimijuuden teemaan haastattelutilanteissa.

5 Tulokset

Tuloksissa esitetyt lainaukset aineistosta ovat pääosin alkuperäisessä asiayhteydessään. Lainaukset, jotka ovat haastattelun eri kohdasta kuuluvat kuitenkin selkeästi saman teeman ja esitetyn tuloksen alle. Eri kohdasta liitetty lainaus on merkitty kolmella pisteellä kyseisen lainauksen etupuolelle.

Tuloksissa korostuu syrjäytymisen tai syrjäytymisvaarassa olemisen kokemuksellisuus eli esimerkiksi kokemus yksinäisyydestä tai ulkopuolisuudesta, vaikka henkilö olisikaan työtön tai koulutuksen ulkopuolella. Toisaalta elämyksellisen toiminnan positiiviset vaikutukset osallisuuden kokemuksiin ja toimijuuteen nousevat esille kaikkien haastateltavien tarinoissa.

5.1 Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten palvelupolkuja

Haastateltavat nuoret olivat kaikki täysi-ikäisiä ja yli 25-vuotiaita, joten voidaan puhua nuorista aikuisista. Kaikilla tutkielmaan osallistuneilla oli useamman vuoden kokemus harrastepankin toiminnoista ja niihin osallistumisesta. Haastateltavista kaikki olivat päätyneet toimintaan mukaan palveluverkostossa toimivien yhteistahojen kautta, joita olivat etsivä nuorisotyöntekijä, Ohjaamon Duuniagentti, sosiaali- ja terveystalvelujen työntekijä ja Pohjois-karjalan liikunta ry:n Liitton-hanke. Kaikki haastateltavat olivat Harrastepankin kiipeilyn ja muiden elämyksellisten toimintojen aktiivisia ja pitkäaikaisia osallistujia.

Kaikilla haastateltavilla oli kokemuksia syrjäytymisestä tai vähintäänkin syrjäytymisvaarassa olemisesta. Näiden ihmisten arkea hankaloittivat erilaiset sosiaaliset ongelmat kuten yksinäisyys, työn- ja koulutuksen ulkopuolella oleminen ja mielenterveyden häiriöt. Haastateltavat luonnehtivat matalan kynnyksen palvelujen merkitystä elämässään tärkeäksi, joissa oli havaittavissa samankaltaisuuksia eri osallistujien kesken. Kaikki haastateltavat olivat päätyneet toimintaan oman kiinnostuksensa kautta, joskin eri alojen ammattilaisilla oli eri nuorten kohdalla merkityksensä palveluun pääsystä. Nuori 2 kuvaa palvelupolkuun harrastepankkiin seuraavasti.

Se duuniagentti varmaan luki sitä miun tilannetta, kun pitkälti heitin näitä samoja juttuja. Kun ei mulla ollut opiskelujen tai työn ulkopuolella mitään päivät pitkät vaan hakkasin päätä seinään noiden koodien kanssa niin ehkä se luki minua ja aina heitteli noita vaihtoehtoja et esimerkiksi pokaalilla on tämmöistä. Pohjois-karjalan liikunta ry:n ja niillä oli semmonen Li-

ton hanke. Liitton-hankkeessa sai ohjatusti käydä ohjaajan kanssa johonkin paikkaan niin kun harrastetoiminnan piireissä harrastetoimintaan tutustumassa. Sai toivoa mitä tahansa halusi harrastaa niin se pyrki järjestämään. Heitin sille et ois kiva käydä tutustumassa kuntosaleihin, kun on niin persaukinen ja käytiin muutaman kerra ja se näytti muutamat liikkeet ja sit jutusteltiin. Kun kerroin osittain näitä samoja juttuja niin se heitti et on tämmönen harrastepankki olemassa. (Nuori 2.)

Nuori 2 tilannetta oli selvästi arvioitu kokonaisvaltaisesti eikä esimerkiksi pelkästään työllistymisen ja aktivoitumisen kautta. Hänen tilanteessaan yhteistyö eri toimijoiden välillä oli toiminut asianmukaisesti.

5.2 Voimakkaista elämyksistä merkityksellisiin kokemuksiin

Kaikilla haastateltavilla oli syntynyt voimakkuudeltaan tavallisuudesta poikkeavia kokemuksia harrastepankin elämyksellisissä toiminnoissa. Aineistossa oli havaittavissa yhtäläisyyksiä eri haastateltavien kokemusten välillä samoissa toimintaympäristöissä. Kaikilla haastateltavilla oli nykyään jonkinlainen suhde kiipeilyyn ja luontoon. Joillekin suhde oli rakentanut nimenomaan harrastepankin toimintojen kautta. Kaikilla haastateltavilla oli voimakkaita kokemuksia kiipeilytoiminnasta. Osalle haastateltavista seinäkiipeily sisähallissa oli ollut arkea tukevaa ja osalle nimenomaan luonnonkallioilla kiipeily oli ollut erityisen merkityksellistä.

Ekoilla kerroilla ei ollut varmaan hirveästi mitään tunneskaalaa, kun oli aika turta tai mitään ylipäättään. Kai se jotain mielihyvää on tuottanut, kun oon lähtenyt uudestaan kokeilemaan. Mut tässä matkan varrella on selkeesti tullut semmosia onnistumisen kokemuksia ja huippukokemuksia etenkin just ulkokiipeilyt ja jääkiipeilyt. Huomannut et selkeesti jotenkin potkinut oikeesti eteenpäin. (Nuori 1.)

Et vaikka kiipeillessä ei siellä seinällä ei mieti työ tai oppari asioita, kouluasioita tavallaan pääsee muusta arjesta irti siinä hetkessä. Et ehkä se on siinä liikunnassa mulle tärkeitä, etpystyy ees sen ajan olemaan miettimättä stressaavia asioita. Se on ollu tosi tärkeitä ja oon huomannut sen. (Nuori 3.)

Haastattelut tekivät näkyvämmäksi nuorten aikuisten kokemusmaailman rakentumista ja siihen vaikuttaneita tekijöitä. Lähes kaikilla haastatteluun osallistuneista oli ollut jonkinlainen korkeanpaikankammo. (Nuori 2, Nuori 4.) Kiipeily oli antanut nuorille aikuisille sopivasti voimakkaita kokemuksia ja osalle fyysisiäkin tuntemuksia, jotka vaikuttivat olevan osin epä mukavuusalueella. Kiipeilystä oli lajin haastavuudesta ja peloista huolimatta mahdollistanut onnistumisen kokemuksia, mielihyvää ja arjesta irtautumista, sekä esimerkiksi nuori 2:lle jotain selittämätöntä, mutta puoleensa vetävää.

Se kiipeily tuntui ihan ensin tosi raskaalta varsinkin käsille kun ei ollu tehnyt niillä mitään ja mulla on korkeanpaikankammo ja pelotti kiivetä ylös ja tulla sit sen köyden varaan, että siinä oli vähän semmonen olo kuin peura ajovaloissa et ei tienynyt mitä teki ja se oli kuitenkin aika tuntematon maailma, vaikka kerran aikaisemmin 6.luokalla olin päässyt kiipeilyä kokeilemaan. Kiipeily oli ja on edelleen fyysisesti rankkaa, mut huomasi et voimat alkoi kasvaa aika nopeasti sen jälkeen, kun aloin käymään siellä vuoroilla. Pääsin muutaman viikon jälkeen aloittamisesta käymään ulkona kiipeämässä ja sen takia innostuin kiipeilystä enemmän et, vaikka se oli tosi vaikeeta ja mulle tuli paljon mustelmia. Se oli erilaista luonnossa oloa ja ite tykkäsin siitä ja edelleen on se sama fiilis kun käyn kiipeilee. (Nuori 4.)

Se kiipeily sillein niin, kun hirvittää niin sitten naurattaa, että miks tää hirvittää. Kyl kokeilin muutaman kerran yläköydellä kiipeemistä mut en mie kiivennyt, kun ehkä 5m ja olihan se hirveetä. Siis mullahan kädet hikosi vielä kotonakin meni viikko ja sit seuraavana tiistai aamuna eli kiipeily aamuna alkoi kädet välittömästi hikoamaan, kun ajattelikin kiipeilyä ja alkoi sillein lievästi ahdistamaan. Aloin sit vaan itsepäisesti käymään siellä en tiiä ehkä ajattelin etten halua missata tällaista juttua, kun tuttuja ihmisiä siellä pyörii ja on mukava heiän kanssa tehdä asioita. (Nuori 2.)

Haastateltavat olivat huomanneet pystyvänsä tarkkailemaan koettuja elämyksiä varsinaisen tilanteen ulkopuolelta, joka oli helpottanut heitä näkemään jotakin ennen tiedostamatonta tai vaimentunutta itsessään ja ympäristössään. Kokemusten voimakkuudessa oli havaittavissa eroavaisuuksia, johon vaikuttavat ainakin ihmisen monet yksilölliset ominaisuudet, kuten esimerkiksi henkilön tapa ilmaista itseään ja siihen asti eletty elämä. Toisaalta jonkun voimakas ja merkittävä kokemus voi olla jollekin toiselle vähäisempi tai liian pelottava kohdattavaksi. Liikuttaessa ihmisen epämukavuus alueella voimme ennakoida ja toivoa tietynlaista vastetta elämypedagogiselle toiminnalle, mutta osallistujalle syntyvistä tunteista tai ajatuksista ei voida olla täysin varmoja. Nuori 2 ei ollut aikaisemmin ollut juurikaan luontoretkillä tai kokenut luottamusta ihmissuhteissa. Nuori 2 ilmaisi luonnolla ja kokemuksella yhteenkuuluvuudesta olleen merkitystä näiden elämyksien syntymisessä.

Käytiin se päivä siellä Kolilla ja sitten, kun tultiin pois sieltä niin se vähän eska-loitu se asia et jälkikäteen huomasin, kuinka paljon mie nautin siitä päivästä. Se vähän niin, kun yllätti minut ja alkoi ihan mielettömästi ahdistamaan. Olo rupesi sillein aaltoilemaan voimakkaasti toisaalta nautin hyvin voimakkaasti ja toisaalta alkoi ahdistamaan miten paljon siitä nautti. Sitten mie vapisin neljä päivää sen jälkeen meni niin äärimmilleen et rupesi vähän pelottamaan sillein. ...Sitten se jatkui hyvä päivä ryhmän jälkeen sit oli se nuotta leiri, jossa oli mukana etsiviä nuorisotyöntekijöitä ja muita tuttuja. Se oli kolmen päivän reissu Nurmeksessa semmoinen aktiviteetti leiri. Se oli niinku pari viikkoa kolin jälkeen. Sit viidentenä päivänä olo alkoi rauhoittumaan en enää vapissut niin paljon tilanne alkoi pikkuhiljaa normalisoitumaan. Se oli jotenkin äärimmäinen paukku...Musta ehkä vähän tullut sellainen herkkyyys pintaan oon mie aina ollut herkkä mutten koskaan näin herkkä oo ollut. Herkkyyys mennee semmoselle tasolle et semmoset kosketuksetkin on älyttömiä paukkuja. En oo ikinä semmosta kokenut, ne on melkein

semmosia sähköiskuja melkein. Herkkyys ja empatia on ehkä lisääntynyt ja semmonen yleinen mielenkiinto elämään ja niinkun liikkumiseen (Nuori 2.)

Esimerkiksi nuoren 2 kuvailemista tapahtumissa ja mietteissä tasapainoteltiin selkeästi sopivasti voimakkaan ja liian järkyttävän välillä. Toiminnassa syntyneet tunteet ja ajatukset olivat voimakkaita, jotka vaikuttivat reflektion kautta kääntyneen kuitenkin olemista ja vointia tukeviksi.

5.3 Osallisuuden kokemuksia

Kaikilla haastateltavilla oli kokemuksia ulkopuolisuudesta tai vaille jäämisestä suhteessa sosiaalisiin yhteisöihin ja yhteiskunnan rakenteisiin. Haastateltavien elämäntarinat vahvistavat syrjäytymisen ja huono-osaisuuden yksilökohtaisen kokemisen merkitystä, jolla tarkoitetaan henkilön voivan tuntea näiden asioiden läsnäolo, vaikka hän olisi esimerkiksi työelämässä tai opiskelemassa. Omaehtoinen osallistuminen ja ihmisen hyväksyminen omana itsenään osaksi jotakin tuntuvat vaikuttavan, myös nuorilla aikuisilla kokemukseen yhteenkuuluvuudesta.

Harrastepankissa tuntui, että kaikki oli tosi suvaitsevaisia ja en siellä kokenut minkäänlaista syrjintää sukupuolen tai koon, terveyden tai mielenterveyden tilan puolesta. Siellä ihmiset ainakin siinä, tai koin ainakin et ydinryhmässä, johon tutustui enemmän, niin pystyi puhumaan asioista avoimesti. Sitten en kokenut semmoista, että toiset ihmiset olisi arvostellut minua minun noitten ominaisuuksien tai muun mukkaan. (Nuori 4.)

Kaikilla tulisi olla mahdollisuus osallistua persoonallisella tavalla toimintoihin, kokea yhteenkuuluvuutta ja solmia ystävyysuhteita. Nuorten aikuisten kertomuksissa nousee kuitenkin esille monia haasteita, jotka voivat hankaloittaa kyseisiä prosesseja tai ylipäättään niihin mukaan lähtemistä.

Kyllä ensin se kiipeily et sen kautta tutustui ihmisiin, et minusta on vaikea tutustua ihmisiin, jos ei ole jotain yhteistä kiinnostuksen kohdetta tai jotain et kokoonnutaan yhdessä johonkin. Sit yhteisen tekemisen kautta erityisesti pääsee helpommin tutustumaan toisiin ihmisiin. Se on aikuisena vaikeampaa, kun lapsena sitä leikkiessä tutustui uusiin ihmisiin. Aikuisena monella on jo oma semmoinen tukiverkosto ja, kun käydään töissä niin harrastukset on se, jonka kautta pääsee tutustumaan uusiin ihmisiin ja harrastepankki oli mulle se harrastus. (Nuori 4.)

Kyllä se kiipeily oli olennaisessa roolissa, koska kiipeily on muulle aiemminkin tuonut näitä vau elämyksiä. Mut vaikutti myös erittäin paljon et oli tämä lähin ystäväporukka elikkä nuori X ja Z, sekä harrastepankin ohjaaja johon on ehtinyt vuosien varrella tutustua et voi tiettyllä tapaa kutsua ystäväksi, vaikka onkin ohjaajan roolissa. (Nuori 1.)

Kaksi haastateltavista oli kokenut aikaisemmin itselle sopivaksi tavan olla toiminnoissa ja tekemisessä taustalla sivusta seuraten, joskin he kokivat toimintaympäristön harrastepankissa turvalliseksi paikaksi mukautua toisenlasiinkin rooleihin kuin tavallisesti. Harrastepankissa välillä vaihtuvat ohjaajat oli koettu osin positiivisesti, vaikka haastateltavat olivat aikaisemmin kokeneet luottamisen muihin ihmisiin joskus haastavaksi.

Mulla itellä on varmasti eri käsitys itsestäni ryhmässä kuin muilla kun ite ajattelen itseäni niin vähäisesti et yleensä, jos on joku porukka niin en ole ite porukan johtaja, jos joku muu suostuu ottamaan sen paikan. Välillä en jaksa semmoista jahkailua et sitten, jos joku muu ei ota johtajan roolia niin itse ottaa sen hetkeksi, että saa homman pyörimään. (Nuori 4.)

Ehkä ensimmäisenä tulee mieleen se et tavallaan sosiaaliset tilanteet on ehkä helpottunut, kun on uusia ihmisiä joutunut näkemään ja tavannut ja ohjaajat on vaihtunut ja niitä on monenlaisia ollut. Oon ollu ehkä vähän introvertti tavallaan niin se tuonut sellaista omalta mukavuusalueelta poistumista vois sanoa. On joutunut tavallaan olemaan kontaktissa muihin tuntemattomiin ihmisiin etenkin melkein päivittäin, kun kävin harrastepankissa ja se on helpottunut. Pystyy uusien ihmisten kanssa olemaan paljon helpommin nyt vuosien jälkeen, kun on joutunut harrastepankissa olemaan tekemisissä, jos halunnut olla mukana toiminnassa. Ei oo ehkä samanlaisia ahistus tiloja kuin nuorempana. Kyllä se tutustuminen on nykyään paljon helpompaa kuin nuorempana. (Nuori 3.)

Haastateltavat olivat joutuneet olemaan vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin ja kokeneet pitemmällä aikavälillä tämän helpottavan sosiaalisissa tilanteissa olemista. Yhteistoiminnallisuuden edellyttämä vuorovaikutus oli saanut haastateltavat näkemään itsensä positiivisemmassa valossa.

On mulla yleensä sillein luonnostaa suillein et olen melko omissa oloissa ja ajatuksissani en välttämättä tuo mielipiteitäni tai ajatuksiani ääneen ainakaan esille, ellei mulla oo oikeesti jotain asiaa. Se sit tossa pitkin tätä vuotta en tiä sitä jotenkin ehkä vähän kaipaa et ois jottain vähän syvällisempääkin kontaktia ihmisiin. Sitä kautta ruvennut vähän ehkä ruvennut yrittämäänkin noiden kokemuksien kautta jotain tämmöistä...Se on se miten kerroinkin et varmaan ne syvällisemmät ihmissuhteet mitä tässä on löytynyt tavallaan. Jotenki silleen ruokkii innostusta ihanyleisesti elämään, siinä on sitä jotain en tiä sitä on vaikea selittää. En mie niin ole tottunut, että on vähän aidompi tai vähän semmoinen syvempi ihmissuhde. En vaan oo niin tottunut siihen niin se jotenkin, vaan aina yllättää. (Nuori 2.)

Innostus ja haluaminen liittyvät ihmisen toimijuuteen eli, jos osallisuuden tila on hyvin kapea se vaikuttaa negatiivisesti ihmisen toimijuuteen. Toisaalta tarvitaan jonkin verran toimijuutta eli ainakin halua ja kykenemistä osallistua johonkin. Yhteiset mielenkiinnon kohteet ja niiden parissa toimiminen vaikuttavat syventävän vuorovaikutuksen laatua ja kokemusten merkityksellisyyttä ainakin joidenkin nuorten aikuisten kohdalla.

Voi olla, ettei muualla juttelisikaan saman henkilön kanssa, vaikka koulussa et kiipeilyn kun yhdistää niin helpommin tutustuu toiseen ihmiseen. Se on ollut suuri lisä et on saanut myös ystäviä harrastepankista sen toimintojen ulkopuolellekin. Mitä Lehmuksen Heikki sanoi aikanaan et se on yhtenä tarkoituksena siinä toiminnassa ollutkin et ihmiset, myös käyttää aikaansa harrastepankin ulkopuolella-kin mahdollisesti toistensa kanssa. (Nuori 3.)

5.4 Toimijuuden tila ja sen muutokset

Omaan elämään vaikuttaminen ja yhteiskunnan tai sosiaalisen ympäristön käytäntöjen-kyseenalaistaminen vaatii ihmiseltä jaksamista ja voimavaroja. Toisin sanoen ihmiset tarvitsevat tukea erilaisissa elämäntilanteissa toimimiseen ja toiminnassa syntyneitä onnistumisen kokemuksia kyetäkseen luottamaan itseensä, sekä näkemään esimerkiksi yksinäisyyden tai muiden syrjäytymistä lisäävien tekijöiden ulkopuolelle.

Tietoisemmaksi tuleminen esimerkiksi osaamisestaan ja itseltä piilossa tai kadoksissa olleiden luonteenpiirteiden näkeminen olivat tukeneet nuorten aikuisten toimijuutta eri tavoin. Elämyksellisesti orientoitunut toiminta vaikutti oman elämän ja siihen liittyvien haasteiden tarkasteluun normaalista arjesta poikkeavilla tavoilla. Onnistuminen haastavissa tilanteissa, merkityksellisyyden kokemukset ja turvallinen ympäristö kokemusten reflektoinnille tukivat joidenkin nuorten aikuisten toimijuutta harrastepankin ulkopuolella. Haastateltavat olivat kokeneet itselle sopivien valintojen tekemisen ja omaan elämään vaikuttamisen haasteelliseksi, johon esimerkiksi lapsuuden kokemukset olivat vaikuttaneet.

Olen tiedostanut jo aiemmin et kiintymyssuhdejärjestelmässä on jotain häikkää öö suhteessa vanhempiin. Esimerkiksi Nuori X:n kohdalla hän on varmaan ensimmäinen tai ehkä toinen aikuisiän ystävä johon tutustunut oikein heittäytymällä ja oikeesti asettanut itsensä alttiiksi sille haavoittumiselle. Yleensä kuitenkin, kun uskaltaa tutustua ihmisiin niin ei siitä yleensä mitään huonoa ole seurannut kyllä. Pitäis se oma lähtöoletus saada muutettua jotenkin. Se on vielä työ alla. (Nuori 1.)

On siinäkin mielessä ristiriitaista, kun perheen tutut tai sukulaiset keuhuvat tekemisiä, sit kuitenkin kysymykset nähtäessä ovat aina samoja eli miten kās opiskelut ja onko töitä, tai poikaystävää löytynyt. Niinkun just tämmösiä olettamuksia et pitäis olla jo saavutettuna. Sen oon huomannut et olotila helpottanut näissä tilanteissa, kun avoimesti kertonut omasta tilanteesta niin sit ne kysymyksetkin vähentyneet. Et jos aiemmin ollut pelko perseessä, et taasko kestettävä nää samat kysymykset, nykyään jotkut jopa kysyvät miten voit jota arvostan kovasti ...No hyväksyminen parantunut jo vuosi vuodelta, kun vanhemmaksi kasvaa. Ehkä just

nykyään lähtee helpommin epämukavuusalueelle hieman helpommin kuin aikaisemmin. Jonkunlaista itseluottamusta tuntuu tulleen tän toiminnan kautta. (Nuori 1.)

Nuori 1 toimintakyky ja itseluottamus sosiaalisissa tilanteissa oli muuttunut jonkin verran helpommaksi. Nuori 1 oli muodostanut luottamuksellisen ihmissuhteen harrastepankin toimintojen kautta. Muutos ajattelutavassa ilmeni rohkeutena heittäytyä johonkin tuntemattomaan, vaikka lopputuloksesta ei ollut varmuutta.

Haastateltavista osa oli havainnut ajattelutavassaan tarvetta muutokselle, johon esimerkiksi onnistumisen kokemukset ja itseluottamuksen kasvaminen olivat vaikuttaneet. Muutoksia ajattelussa olivat olleet esimerkiksi nuoren 2 alanvaihtoon liittyvät asiat ja nuoren 4 arkielämän valintoihin liittyvät asiat. Jotkut haastateltavista olivat pystyneet näkemään itsessään uusia puolia ja tarkastelemaan olemassa olevia mahdollisuuksia uusin silmin.

Mie oon jotenkin aikuisiän ollut melko yksinäinen ja huonossa kunnossa ja sitä on jotenkin hävennyt vähän itteensä ja sillein sulkeutunut jotenkin omaan kuplaan tavallaan. Sitten jotenkin väkisin jotenkin yrittänyt alistaa itseään toimimaan silleen mahdollisimman itsenäisesti ja näin. Se on jotenkin nyt eri tavalla puhjennut se kupla varmaa, kun on säännöllisemmin semmosta liikunnallista aktiviteettia ja semmoinen sopivan rento porukka siinä ympärillä ja samanlaisia mielenkiinnonkohteita ja erilaisia elämyksiä kokenut niin sitä jotenkin avannut sen mielensä uudestaan tai ruennut kyseenalaistamaan omia uskomuksia ja toimintatapoja. (Nuori 2.) ...Tietysti alanvaihto vois olla semmonen asiallinen vaihtoehto. Mut en sillein tiä et mihin sitä itseensä suuntaisi mut olen mie noita kokemuksia sillein miettinyt. Sitä pitäis niiden perusteella päätellä ehkä, että olisko se jotain ihmisläheisempää tai niin en tiä. (Nuori 2.)

Nuori 2 kokemukset olivat saaneet hänet ajattelemaan konkreettisia muutoksia elämässään.

Oon ehkä toivonut et oisin voinut olla pitempään vaeltamassa ja kyllä ne stressitasot on laskenut mut normaali elämässä ne nousee aika nopeesti takasin sille tasolle. Ehkä ne elämykset on vaikuttanut et toivoo et sais arkielämässä niitä elämyksiä ja öö yrittää tehdä arkielämässä sellasia valintoja et pystyis käymään vaelluksilla ja tekee valintoja et menee käymään luontoretkillä. (Nuori 4.)

Suurin osa haastateltavista ei kokenut varmistamisella olevan erityistä merkitystä toimitukseensa, joskin aineistosta ilmeni muutamia poikkeuksiakin asian suhteen. Itsensä

tunteminen merkitykselliseksi, sekä hyväksyntä ja arvostus muilta ryhmän jäseniltä olivat monen haastateltavan mielestä toimijuutta tukevia asioita harrastepankin toiminnassa.

Öö en alussa alkanut varmistamaan, että siinä meni useampi viikko varmaa ihan kuukausiakin ennen kun aloin opettelemaan sitä varmistusta ja alussa se pelotti paljon, koska koki olevansa vastuussa toisen ihmisen hengestä tai tuota hyvinvoinnista fyysisestä hyvinvoinnista, mutta sitten se pienen harjoittelun jälkeen se ei ollutkaan niin vaikeaa ja semmoista kuormittavaa kuin mitä ajattelin ja itelle tuli luottoa varmistamiseen ainakin yläköydessä. (Nuori 4.)

Osalle haastateltavista kiipeilykokemukset ja varmistajana toimiminen olivat lisänneet luottamusta omiin kykyihin ja auttaneet uskomaan vaikeuksien voittamiseen, myös harrastustoiminnan ulkopuolella. Osalla haastatelluista oli ollut hankaluuksia luottaa omiin kykyihinsä ja mahdollisuuksiinsa, jonka he toivat ilmi varmistamisesta keskusteltaessa. Nuori 3 kokemukset itsensä ylittämisestä olivat vahvistaneet hänen toimijuuttaan myös arkielämässä. Usko omiin kykyihin ja kehittymisen mahdollisuuksiin oli kasvanut.

Pidemmän aikaa, vaikka melkein vuoden yrittänyt reittiä ja sen kun pääsee lopulta kiipeämään ylös, niin on se semmonen kokemus et sitä ei unohda varmaan ikinä. Ikinä, että harvoissa muissa lajeissa, joita harrastanut niin tullu vastaavia kokemuksia. On se puolimaratonin jälkeen kiva tulla maaliin mut ei se oo sama, kun et pääset kiipeilyssä ylös asti, että ehkä tavallaan omiin kykyihin luottaminen et niitä omia taitoja pystyy kehittämään ja ylittämään omia rajojaan pienissä määrin. Pitemmän aikaa mahdottomalta tuntunut joku asia sit, kun sen pystyykin pääsemään eteenpäin, niin sitten se kyllä myös monessa muussakin elämän osa alueessa sitten auttanut tämmöinen mentaalinen puoli, et asioissa pystyy kehittämään ja pääsemään eteenpäin, vaikka se aluksi tuntuukin hankalalta tai mahdottomalta. (Nuori 3)

Tutkielmaan teemahaastatteluilla kerätty aineisto vahvasti elämyksellisen ja matalan kynnyksen toiminnan merkitystä nuorten aikuisten elämässä. Monet tutkielmaan osallistujista kokivat voimakkaita yhteenkuuluvuuden tunteita harrastepankin toiminnoissa ja etenkin seikkailullisten elementtien ja omaehtoisen osallistumisen merkitys toiminnassa korostui haastateltavien kokemuksissa. Haastateltavat ilmaisivat kykenevänsä toimimaan nykyään helpommin sosiaalisissa tilanteissa ja osalle omaa elämää koskevien valintojen tekeminen oli muuttunut hieman helpommaksi. kynnystä ja toimintaan vaikuttamisen mahdollisuuksia.

No mulla on se et toimintaan osallistumiseen on tosi matalakynnys, kun ite on melko persaukainen, niin vaikka mulla saattaisi olla idea harrastaa jotain, niin ei oo hirveästi varaa lähteä toteuttamaan asioita. Siinä mielessä mukava se harrastepankki, et se toiminta on ilmaista ja kynnys sinne lähtemiseen on riittävän matala,

siinä on semmonen mukava vaikeustaso et se ei oo kuitenkaan mitään peukaloiden pyörittelyä. Se hyvin sillein skaalautuu et saa kunnolla työstää itseään, jos haluaa vähän kovempaa tai osassa liikuntaryhmissä missä oon käynyt niin ne on jotenkin liian kevyitä ei sillein haasta hirveesti. (Nuori 2.)

Onnistumisen kokemukset, itsensä ylittäminen tai osallistuminen ylipäätään eivät ole itsestään selviä asioita haastavassa elämäntilanteessa eläville ihmisille. Haastateltavien kokemuksista käy kuitenkin ilmi, että nämäkin asiat ovat mahdollisia sopivissa olosuhteissa. Kykeneminen toimimaan, asioiden haluaminen ja osaamisen hyödyntäminen ovat toimijuutta, joista harrastepankin toimintaan osallistuminen edellyttää vain halua osallistua ja olla mukana. Kaikki haastateltavat korostavatkin harrastepankin toimintojen matalaa kynnystä ja toimintaan vaikuttamisen mahdollisuuksia, jonka nuori 1 kuvailee haastattelussa melko tyhjentävästi.

Et Tavallaan yhtäkkiä niinku värit palaa elämään et jos ennen sitä jääkiipeilyreisua et ihan ei tunnu mikään yhtään miltään kaikki on harmaata niin yhtäkkiä on kupliva hyvä olo, mut tosiaan tää on tämmönen äärimalli esimerkki. Mut siis ylipäätään tulee hyvä olo ja elämä tuntuu kevyemmältä. (Nuori 1)

6 Johtopäätökset

Tutkielman alkuvaiheessa oli ilmentynyt joitakin huolia tiedonhankinnan kannalta sopivien haastateltavien mukaan saamisesta, koska useammalla haastateltavalla oli sosiaalisia ja terveyteen liittyviä haasteita elämässään. Nuorten aikuisten seikkailu- ja elämyskokemuksien merkityksiä on tutkittu aikaisemmin melko vähän, kun taas lapsiin ja varhaisnuoriin kohdistuvaa aineistoa on jo jonkin verran saatavilla. Aikaisemman tiedon vähyys tutkielman aihepiiristä lisäsi jonkin verran epävarmuutta toteutuksen eri vaiheissa. Toisaalta tuloksista nousi runsaasti samankaltaisia kokemuksia ja merkityksenantoja eri vastaajien välillä, joka vahvisti tutkimuksen tarkoituksenmukaisuutta.

Tutkielman tavoitteena oli selvittää harrastepankin elämyksellisten toimintojen merkitystä nuorten aikuisten osallisuuden ja toimijuuden kokemuksissa, sekä niiden muutoksissa. Työn tarkoituksena oli tehdä näkyväksi nuorten aikuisten kokemuksiin liittyvät tapahtumasarjat, ja niihin eri elämänvaiheissa vaikuttaneet merkitykselliset tekijät ja käännekohtat.

Kaikki haastateltavista olivat kokeneet saaneensa lisää sosiaalista, kulttuurista ja symbolista pääomaa, mutta kukaan ei kokenut saaneensa suoranaisesti taloudellista pääomaa. Sosiaalisen pääoman nähdään kasvavan epävirallisissa ihmissuhteissa eli esimerkiksi harrasteyhteisöissä tai ylipäätään uusia ihmissuhteita solmimalla. Kulttuurisella pääomalla tarkoitetaan tietoja ja taitoja. Symbolisella pääomalla taas ihmisen tunnistamista itsenään ja sosiaalista näkyvyyttä eli toisin sanoen ihmisen merkityksellisyyden näkyväksi tekemistä. (Beames & Telford 2013: 84.) Tässä tutkielmassa tulee näkyväksi edellä mainitut Bourdieun ajatukset. Tuloksista käy ilmi, että omaa olemista tukevassa toimintaympäristössä hankittu pääoma voidaan saada käyttöön, myös tämän tietyn toimintaympäristön ulkopuolella. Seikkailulliset elementit toiminnassa herättivät haastateltavissa voimakkaita tunteita, ja kokemus kuulumisesta turvalliseen yhteisöön tarjosi mahdollisuuden kokemusten reflektoinnille. Näiden tapahtumasarjojen kautta haastateltavat olivat kokeneet pystyvänsä vaikuttamaan enemmän ja paremmin omaan elämäänsä, joka viittaa muutokseen toimijuudessa.

Yhden haastateltavan elämä oli saanut käytännössä täysin uuden suunnan, sillä aikaisemmin yksinäinen ihminen oli alkanut viihtymään sosiaalisissa tilanteissa ja hänen suhteensa liikuntaan ja elämään ylipäätään oli muuttunut myönteisemmäksi. Yhteistä kaikille haastateltaville toimijuuden näkökulmasta olivat muuttuneet kokemukset

omasta kykenemisestä ja oman osaamisen käyttöön saamisesta. Kaikkien haastateltavien kokemukset toimijuuden muutoksista eivät olleet yhtä voimakkaita, mutta merkityksellistä on, että niitä oli syntynyt kaikille haastateltaville.

Tutkielman tulokset vahvistavat elämyspedagogisen toiminnan ja seikkailullisten elementtien positiivisia vaikutuksia haastavissa elämäntilanteissa elävien nuorten aikuisten elämässä. Petri Sutinen on havainnut voimakkaita seikkailukokemuksia tärkeämmäksi pehmeämmän elämyspedagogisen työotteen toimittaessa erityistä tukea tarvitsevien nuorten kanssa, vaikka toisaalta seikkailulliset elementit voivat myös nopeuttaa normaaleja ryhmäprosesseja ja helpottaa vuorovaikutukselle sopivan tilan rakentumista (Sutinen 2007: 158). Tuloksista ilmenee, että monilla haastateltavilla oli ollut negatiivisia kokemuksia itsestään toimijana tai osallistujana erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä ja ongelmia luottaa omiin kykyihinsä, tai ylipäätään tunnistaa omia vahvuksiin. Ihmisen toimijuus ja sen ulottuvuudet ovat aina vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristön kanssa, mikä vahvistaa yksilökohtaisten merkitystenantojen ja kokemusmaailmojen ymmärtämisen tärkeyttä, kun haluamme ymmärtää paremmin syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia nuoria aikuisia. Toimijuus on ihmisen toiminnan jatkuvaa liikettä, joka on yhteydessä henkilön tietoisuuden tasolla oleviin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin (Giddens 1998: 76). Sen vuoksi tietoisemmaksi tuleminen omasta toiminnasta ja ympäristöstä on tärkeää, koska silloin toimijuuskin muuttuu tai muutokselle on ainakin tilaa. Harrastepankin toiminta oli haastateltavien mukaan siihen osallistuvien ihmisten tapaista ja kaikenlaisen olemisen tavan hyväksyvää, joka väistämättä purkaa toiminnan reunaehdoja tai ainakin tuo tilaan väljyyttä. Harrastepankin toiminta oli haastateltavien mukaan toimijoidensa tarpeisiin mukautuvassa jatkuvassa liikkeessä; sillä oli ollut vaikutusta halun osallistua ja olla mukana toiminnassa.

Jotkut haastateltavista kuvasivat aikaa harrastepankin ryhmässä muutoksen ajaksi, koska aikaisemmin oli ollut vaikea suuntautua yhtään mihinkään tai ylipäätään olla yhteydessä muihin ihmisiin ja itseensä. Kaikki haastateltavista olivat kokeneet yhteistoiminnan ja ryhmään kuulumisen myötä sosiaalisissa tilanteissa olemisen hieman aikaisempaa helpommaksi. Kokemus osallisuudesta on mahdollisuus toimijuudelle, mutta vastaavasti tunne esimerkiksi ulkopuolisuudesta, epäonnistumisesta tai osallistuminen pakosta voivat rajoittaa toimijuutta (Isola ym. 2017: 12,16). Osalle haastateltavista voimakkaat tunteet yhteenkuuluvuudesta esimerkiksi luonnossa kiipeillessä tai vaelluksella olivat auttaneet tarkastelemaan omaa elämää uusista näkökulmista ja kyseenalaistamaan esimerkiksi negatiivisia kokemuksia itsestä toimijana ja ihmisenä. Elämyspedagogin tehtävä on tukea ihmisestä itsestään nousevaa uskoa ja luottamusta hänen

oman totuutensa ja näkemyksiensä vahvistumiseksi tai ylipäättään hänen oma totuutensa löytämiseksi (Perttula 2010: 76). Tuloksista ilmenee, että haastateltavat olivat kokeneet monenlaisia muutoksia toimijuudessaan harrastepankin toiminnoissa. Osa muutoksista liittyi selkeästi ryhmässä muodostuneeseen turvalliseen ilmapiiriin, kuulumisen tunteeseen ja vuorovaikutuksen laatuun. Jotkut muutkokemuksista olivat voimakkaammin yhteydessä seikkailullisiin toimintoihin kuten esimerkiksi itsensä haastamiseen kiipeilyssä huolimatta korkeanpaikankammosta. Suurimmalla osalla haastateltavista oli lähtötilanteessa jonkinasteinen korkeanpaikankammo, joka toi yhden haastateltavan mukaan onnistumisen ja itsensä ylittämisen tunteen jo jalkojen noustessa maasta.

Erilaisten elämänhaasteiden kuten esimerkiksi yksinäisyyden tai jonkin sairauden aiheuttama kykenemättömyys ja luottaminen omaan osaamiseen voivat muuttua vastakohtaiseksi kykenemiseksi ja oman osaamisen käyttöön saamiseksi, jos ympäristö kykenee mukautumaan tukea tarvitsevan ihmisen tarpeiden mukaan ja tarjoamaan hänelle erilaisia osallistumisen mahdollisuuksia hänen kykyjensä käyttöön saamiseksi ja potentiaalinsa näkyväksi tekemiseksi (Romakkaniemi 2010: 150). Tuloksista ilmenee nuorten aikuisten tarve harrastepankin kaltaisille yhteisöille, joissa toiminnan käytäntöjä pystytään mukauttamaan osallistujien tarpeiden mukaan. Yksi haastateltavista oli kokenut toiminnassa otettavan huomioon erilaiset osallistujat esimerkiksi antamalla ihmisille tilaa tarpeen mukaan ja luomalla erilaisille osallistujille henkilökohtaisen tason mukaisia haasteita esimerkiksi kiipeilytoiminnassa. Matalan kynnyksen palvelujen lähtökohtana on ymmärtää kohderyhmän maailmaa eli esimerkiksi elinoloja, tarpeita, puutteita ja elämäntilannetta ylipäättään, jotta toiminnan kohderyhmältä ei vaadittaisi turhan voimakkaita elämäntavan muutoksia osallistumisen edellytykseksi (Leemann & Hämäläinen 2015: 7).

Ihminen tarvitsee onnistumisen ja itsensä ylittämisen kokemuksia eli esimerkiksi itselle sopivan voimakkaita haasteita, joissa tuntee osaavansa ja kykenee toimimaan. Onnistumisen kokemukset itselle merkityksellisissä asioissa voivat edistää haluamista, joka on voinut olla kadoksissa erinäisten haasteiden kuten yksinäisyyden tai jonkin mielen-terveydenhäiriön vuoksi. Ympäristön mukautumiskyvyn merkitys suhteessa ihmisen tarpeisiin avautuu toimijuuden haluamisen ulottuvuuden kautta. Jaksamattomuudesta tai haluamattomuudesta kärsivä ihminen voi todellisuudessa haluta toimia mutta ei kykene tai uskalla kokeilla. Haluaminen edellyttää tukea ympäristöltä ja sen toimijoilta, sekä henkilön itsereflektiota ja sille sopivan turvallisen tilan ja aikaa. (Romakkaniemi 2010: 145, 150.) Bourdieun (1989) mukaan uudet kulttuuriset toimintaympäristöt tai -

kentät mahdollistavat muutoksia ihmisen ajattelun ja olemisen tavoissa. Uudessa ympäristössä saatujen kokemusten luonne ja voimakkuus tuntuvat vaikuttavan uuden ympäristön toimintakäytäntöjen, arvojen ja olemisen tapojen hyväksymiseen. (Beames & Telford 2013: 82–83.) Haastateltavat olivat kokeneet harrastepankin toimintaympäristön turvalliseksi jakaa asioita omasta elämäntilanteestaan muiden osallistujien ja joidenkin ohjaajien kanssa. Kokemus osallisuudesta vaatii määrittelemättömän verran aikaa, koska jokaisen ihmisen tunteet kehittyvät oman tahdin mukaan ja lisäksi ryhmän on täytynyt muodostua ihmiselle merkitykselliseksi ja turvalliseksi (Pirnes & Tiihonen 2010: 208).

7 Pohdinta

Ajatus opinnäytetyöstä syntyi työelämäkumppanin ehdotuksesta loppuvuodesta 2021, harrastepankin vastuuhenkilön ja koordinoijan toimesta, kun suoritin vapaaehtoistyön harjoittelua Joensuun nuorisopalvelujen harrastepankki palvelussa. Yleisellä tasolla harrastamisen mahdollisuuksia ei voi luonnehtia kovin monissa toimintaympäristöissä tasavertaisiksi eikä varsinkaan persoonallisia osallistumisen tapoja tukevaksi. Ensimmäiset ohjaukset harrastepankin kiipeilykerhossa olivat monella tavalla erikoisia pitkään lajia harrastaneelle. Ohjaajan asemassa kokemusmaailmani oli varmasti väritynyt sosiaalipedagogisesti jo lähtökohtaisesti eli saattaisin nähdä periaatteessa ilmiöitä, joita haluan nähdä. Ajatukseni saivat kuitenkin jonkinlaisen vahvistuksen, kun keskustelin yhden pitkäaikaisen toimintaan osallistujan kanssa tutkielmaan osallistumisen edellytyksistä. Nuori ilmaisi hänellä olevan paljon tarinoita ja kokemuksia harrastepankin toiminnasta, joita hänen voi olla vaikea sanoittaa, mutta hän voisi kuitenkin yrittää. Nuori kuvasi kokemusten olevan jotenkin silmiä avaavia ja erityisen voimakkaita.

Haastatteluihin kutsuttiin neljä harrastepankin pitkäaikaista osallistujaa, joista kaikki neljä kykenivät osallistumaan vastausprosentin ollessa 100. Haastattelut toteutuivat suunnitellussa aikataulussa kesän 2022 aikana, jonka jälkeen meni noin kuukausi analyysivaiheen alkamiseen. Haastatteluissa näiden ihmisten kokemus ja merkitykselliset suhteet opinnäytetyön aiheeseen tulivat näkyviksi ja tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia, jopa odotettua kattavammin.

Tutkielmassa on noudatettu eettisten kysymysten osalta TENK:in (2019) ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita kaikissa tutkielman vaiheissa. (TENK 2019: 7–9.) Niihin on suhtauduttu asian vaatimalla vakavuudella tutkimuksen eri vaiheissa. Haastatteluun osallistujat saivat etukäteen tiedon tutkielman tekijästä, toteuttamisen tavasta ja sen tavoitteista, sekä tiedot oman osallistumisensa vapaaehtoisuudesta ja sen perumisen mahdollisuuksista. Moni haastateltavista oli kiinnostunut tutkielman tavoitteista ja kerätyn tiedon käyttötarkoituksista tutkielman aikana ja sen jälkeen, sekä tiedonkeruun tavoista. Haastateltaville informoitiin tietoa kerättävän lähtökohtaisesti ääntä nauhoittamalla ja tarvittaessa etäyhteydellä Zoom-sovelluksessa. Tutkielman tiedonkeruuvaiheessa nousi esille monia mielenkiintoisia näkökulmia suhteessa tutkielman aihepiireihin, jotka asettuivat selkeästi oman ammattiosaamisen ulkopuolelle. Keskustelimme työelämäkumppanin kanssa näistä näkökulmista ollen yksimielisiä niiden poistamisesta nimenomaan kompetenssin puutteen takia, sekä niiden vähäisen merkityksen kannalta suhteessa tähän tutkielmaan.

Haastatteluaineisto pysyi laadukkaana tallenteiden puolesta ja litteroinnissa säilyi sama tarkkuus alusta loppuun. Suurimmat haasteet syntyivät litteroidun aineiston analysoimisessa eli tässä tapauksessa teemoittelussa. Aikaväli tiedonkeräämisen ja litteroimisen välillä vaikutti asiaan. Haastattelujen välissä olisi voinut muokata tukikysymyksiä, koska joidenkin ymmärtämisessä oli ongelmia useammalla haastateltavalla. (Hirsjärvi & Hurme 2009: 184–185.) Opinnäytetyöni validiteettia eli pätevyyttä arvioitaessa ensimmäisenä herää kysymys haastattelurungon laadusta eli, olivatko teoreettiseen viitekehukseen pohjautuvat teemat tarpeeksi perusteltuja ja laaditut avoimet tukikysymykset riittäviä halutun tiedon saamiseksi. Onneksi teemahaastattelussa voidaan esittää tarkentavia kysymyksiä ja tarjota haastateltavalle mahdollisuus korjata mahdollisia väärinymmärryksiä, johon turvaututtiin useammassa haastattelussa. Validiteettiin eli laadun arviointiin vaikuttaa, myös olivatko valitut tiedonhankkimisen menetelmät sopivia suhteessa tutkimuskysymyksiin. Teemahaastattelu ja teemoittelu sopivat menetelmiksi elämäntarinoiden ja kokemusten, sekä erilaisten merkityssuhteiden ymmärtämiseksi ja niiden näkyväksi tekemiseen. Valituilla menetelmillä saatiin relevanttia tietoa suhteessa tutkielman tavoitteisiin ja tarkoitukseen.

Reliabiliteettia eli luotettavuutta arvioitaessa hankaloitti tämän tutkielman tapauksessa yksintyöskentely, joka eväsi mahdollisuuden vahvistaa näkemystä keskustelemalla työparin kanssa tutkimuksen eri vaiheissa ja varsinkin aineiston analyysissä. Ihmisen kokemusmaailma ja merkityssuhteet ovat muutoksessa eläviä, joten on joka tapauksessa epätodennäköistä saada sama tulos eri tutkimuskerroilla kahden eri tutkijan toimesta (Hirsjärvi & Hurme 2009: 186). Työskentelyseminaareissa oli mahdollisuus reflektoida tutkielman suuntaa ja toteutustapojen sopivuutta suhteessa aihealueeseen. Se kuitenkin edellytti tiettyä tutkielman vaihetta ollen riippuvainen pitkälti sopivasta ajoituksesta. Tutkielmaan valikoituneet tiedonkeruun ja analyysin menetelmät eli teemahaastattelu ja teemoittelu ovat joustavampia moniin muihin tutkimusmenetelmiin verrattuna ja, sillä oli vaikutusta niiden valintaan.

Tutkielman toinen selkeä haaste oli aikaisemman tutkimuksen niukkuus nuorten aikuisten kokemuksista suhteessa matalan kynnyksen harrastamiseen, joka varmasti osin selittyy hallitsevalla työllisyys- ja koulutuspoliittisella näkökulmalla, sekä toisaalta nuoruuden ja aikuisuuden välisen ajan määrittelyn haastavuudella. Osalle haastateltavista matalan kynnyksen harrastaminen yhdistettynä seikkailulliseen toimintaan oli käynnistänyt prosessin, joka tuki työelämään palaamista ja koulutuksen loppuun saattamista. Työllisyyteen tähtääviä aktivointitoimia on tarkasteltu pitkäaikaistyöttömien monenlaisen toimijuuden näkökulmasta, jossa ilmentyi aktiivinen vastaajaryhmä, joille elämänsi-

sältö ja merkitys rakentuivat harrastuksen tai muun toiminnan kautta, eikä työllisyysviranomaisen odotuksen mukaan (Elonen & Niemelä & Saloniemi 2017: 289). Aikaisemmissa tutkimuksissa on jonkin verran yhteneväisyyksiä valitsemaani tutkimusasetelmaan, joka perustuu nuorten aikuisten omaehtoisen osallistumisen tukemiseen ja toimijuuden mahdollistamiseen tai palauttamiseen, eikä esimerkiksi vajaatyökykyisten pakkotyöllistämiseen. Yksi haastateltavista mainitsikin haluavansa tehdä arkielämässään sellaisia valintoja, että pääsisi mahdollisimman paljon vaelluksille ja ylipäätään ulkoilma-aktiviteetteihin. Tämän nuoren aikuisen mielestä työ, rutiinit ja tasaisuus arjessa tukevat noita ajatuksia.

Tämän tutkielman tuloksia ei voi sellaisenaan yleistää laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin haastateltavien määrän ja toimintaympäristön marginaalisuuden takia. Nähdäkseni tämän aihepiirin laajempi ja syvempi tutkiminen olisi kuitenkin perusteltua useasta näkökulmasta, joista yksi esimerkki voisi olla matalan kynnyksen elämyksellisen toiminnan vaikutukset nuorten aikuisen toimijuuteen ja aktivoitumiseen esimerkiksi suhteessa työelämään ja koulutukseen. Tämänkaltainen tutkimusasetelma keskittyisi enemmän sosiaalipedagogisiin tulokulmiin kuten ihmisen persoonallisen kasvun tukemiseen ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen unohtamatta kuitenkaan tavoitteellisuutta toiminnassa. Olemme keskustelleetkin työelämäkumppanin kanssa harrastepankin tulevaisuudesta, ja asiaan liittyen on osallistujien puolelta ilmentynyt kiinnostusta vertaisohjauksesta, joka on selkeä askel kohti yhteisön ja yhteiskunnallisen tason osallistumista ja aktiivista toimijuutta.

Kehittämisen tarpeena harrastepankin toimintaan näen vertaisohjauksen mahdollisuuden vakiinnuttamisen toimintaan. Vertaistoiminnassa on tarkoitus tukea ihmisen henkilökohtaisen kasvun tai toipumisen prosessia eli ei ole tarkoitus tarjota valmiita ratkaisua ongelmiin, vaan auttaa vertaisia löytämään itse omat ratkaisunsa (Komulainen 2021: 6). Toimintamallin kehittäminen yhteistyössä nuorisopalveluiden muiden toimijoiden ja työllisyyspalveluiden kanssa voisi olla sopiva ensimmäinen askel asiassa. Elämyspedagogisen prosessin eri vaiheiden huomiointi ja käyttäminen työskentelyssä johdonmukaisemmin voisi tukea jo toimivaa matalan kynnyksen harrastamisen kokonaisuutta. Kokemusten reflektointi on tärkeä osa elämyspedagogista prosessia, jonka merkitys vahvistui tämän tutkielman haastattelujen myötä. Haastateltavat reflektoivat kokemuksiaan harrastepankin toiminnassa mukana olemisen ajoilta haastatteluissa, eikä jäänyt epäselväksi, etteivätkö voimakkaat luonto ja aktiviteettikokemukset, elämyspedagoginen ohjaus ja kokemusten jakaminen muiden ryhmäläisten ja luotettavien ammattilaisten kanssa olisi olleet merkittäviä tapahtumia näiden nuorten aikuisten elämässä.

Lopuksi haluan nostaa esille vielä kehittämistarpeisiin liittyen työelämäkumppanin kanssa jakamani yhteisen huolenaiheen resurssien vähäisyydestä juuri erityisosaimista vaativissa työtehtävissä, jotka valitettavan usein kasaantuvat muutaman työntekijän harteille. Tämä ilmenee valitettavan usein toiminnan peruuttamisena ja ohjauksen laadun heikkenemisenä, sekä pahimmillaan turvallisen ilmapiiriin heikkenemisenä. Vertaistoiminta on useammasta näkökulmasta perusteltu uudistus harrastepankin toimintaan. Se voi tukea nuorten aikuisten toimijuutta ja edistää osallisuutta vertaisohjaajien kuin toimintaan osallistujienkin kohdalla, sekä vähentää erityisosajien kuormitusta.

Lähteet

Nelson, Larry J. & Luster, Stephanie S 2015. Teoksessa Arnett, J. J. (toim.): The Oxford handbook of emerging adulthood. Oxford: Oxford University Press. 421–437.

Beames S & Telford J 2013. Teoksessa Pike, Elizabeth C.J & Beames, Simon (toim.): Outdoor adventure and social theory - Habitus, field and capital in rock climbing. Abingdon: Routledge.

Elonen, Noora & Niemelä, Jukka & Saloniemi, Antti 2017. Aktivointi ja pitkäaikaistyöttömien monenlainen toimijuus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti Janus 25(4). 280-296. <<https://journal.fi/janus/article/view/60756/27928>>. Viitattu 25.10.2022.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemannn Lars & Lääperi, Raija & Schneider Taina & Valtari Salla & Keto-Tokoi Anna 2017. Mitä osallisuus on? - Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Juvenes Print. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 19.8.2022.

Joensuun kaupunki. Kulttuuri ja vapaa-aika - Nuoriso. <<https://www.joensuu.fi/nuoriso>>. Viitattu 15.2.2022.

Karppinen, Seppo J.A & Lomaa, Timo 2015. Seikkaillen elämyksiä III – Suomalainen seikkailupedagogiikka. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Kivelä Ari 2010. Toiminta – elämys – sivistys. Teoksessa Lomaa Timo & Karppinen Seppo J.A (toim.): Seikkaillen elämyksiä II – Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöjä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Komulainen, Petri 2021. Opas maahan muuttaneiden vertaisryhmän ohjaajalle. Helsinki: Suomen Pakolaisapu ry. <https://vertaistoimijat.fi/wp-content/uploads/2021/05/Opas-maahanmuuttaneiden-vertaisryhman-ohjaajalle_digi.pdf>. Viitattu 31.10.2022.

Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka - Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Leemann, Lars & Hämäläinen Riitta-Maija 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokra. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/97b1aef8-b8ca-4ec3-ac4c-b80d3e754cec>. Viitattu 1.9.2022

Leemann, Lars & Kuusio, Hannamaria & Hämäläinen, Riitta-Maija 2015. Sosiaalinen osallisuus - Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokra. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. <https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf>. Viitattu 5.9.2022

Nivala, Elina & Rynänen Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka – Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.

Perttula, Juha 2010. Eksistentiaalisen elämyspedagogiikan luonto ja teot. Teoksessa Karppinen, Seppo J.A & Latomaa, Timo (toim.): Seikkaillen elämyksiä II – Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöjä. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Pirnes Esa & Tiihonen Arto 2010. Hyvinvointia liikunnasta ja kulttuurista. Käsitteiden, kokemusten ja vastuiden uusia tulkintoja. Kasvatus & Aika. 4(2). <<https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68211/29140>>.

Romakkaniemi, Marjo 2010. Toimijuus masennuksen sosiaalisuutta jäsentämässä. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti 18(2). Rovaniemi: Lapin yliopisto. 137–152.

Sutinen, Petri 2007. Seikkailukasvatus – ihmelääke ongelmiin. Teoksessa Karppinen, Seppo J.A & Latomaa, Timo (toim.): Seikkaillen elämyksiä I. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapin Yliopistokustannus.

TENK Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 26.10.2022.

Vauhkonen, Teemu & Hoikkala, Tommi 2020. Syrjäytymisen lasku -Tutkimus syrjäytymisestä, sen kustannuksista ja kohdennetun nuorisotyön vaikuttavuudesta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 153. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/syrjaytymisen_lasku.pdf>. Viitattu 1.10.2022.

Haastattelut

Giddens, Anthony & Pierson, Christopher 1998. Conversations with Anthony Giddens - Making sense of modernity. California: Stanford University Press.
<[https://books.google.fi/books?id=YXDsv090iZsC&lpg=PA1&ots=2CoAK3SsED&dq=Giddens%2C%20A.%2C%20%26%20Pierson%2C%20C.%20\(1998\).%20Conversations%20with%20Anthony%20Giddens%3A%20Making%20sense%20of%20modernity.%20Stanford%20University&lr&hl=fi&pg=PA74#v=twopage&q&f=false](https://books.google.fi/books?id=YXDsv090iZsC&lpg=PA1&ots=2CoAK3SsED&dq=Giddens%2C%20A.%2C%20%26%20Pierson%2C%20C.%20(1998).%20Conversations%20with%20Anthony%20Giddens%3A%20Making%20sense%20of%20modernity.%20Stanford%20University&lr&hl=fi&pg=PA74#v=twopage&q&f=false)>. Viitattu 12.10.2022.

Haastattelurunko

Haastattelun teema-alueet/runko **Minkälaisia toimijuuden kokemuksia nuorille aikuisille on syntynyt toiminnassa?**

Minkälaisia osallisuuden kokemuksia nuorille aikuisille on syntynyt toiminnassa?

Elämyksellisyys kokoavana teemana eli ”Minkälainen merkitys elämyksellisyydellä on ollut näiden kokemusten muodostumisessa?”

Haastatteluni teema-alueita ovat elämykset, toimijuus, osallisuus.

Taustatiedot: Ikä, Työelämässä, opiskelemassa tai työtön ja kuinka kauan on ollut mukana harrastepankin toiminnassa ja kiipeilykerhossa

Ensimmäisenä teema-alueena ovat elämykset. Tähän sisältyvät muuttuvat kokemukset, sekä niihin liittyvät tilanteet, tunteet, toimintaympäristöjen muutokset, merkityksenannot ja muutosta mahdollistavat tekijät. Asiakkaan elämäntarina suhteessa harrastepankkiin ja kiipeilyyn. Kiipeilyn harrastepankin merkitys haastavissa elämäntilanteissa ja muissa käännekohtissa.

Voisitko kertoa: Miten päädyit mukaan harrastepankin toimintaan? (Jatkokysymys entä kiipeilyn pariin?) Erityiset tapahtumat, tilanteet?

Minkälaista sinun elämäsi oli siihen aikaan?

Minkälaista toiminta harrastepankissa on? Mitä harrastepankki sinulle merkitsee?

Minkälaisia kokemuksia sinulla on ollut kiipeilyn harrastamisessa tai ylipäätään harrastepankissa mukana olemisesta?

Minkälaisia muutoksia olet huomannut itsessäsi tai ympäristössäsi harrastepankin aikana?

Voisitko kuvailla jotakin voimakasta tai muuten mieleen jäänyttä kokemusta kiipeilyssä, joka on muuttunut jotenkin ajan kuluessa? Esimerkiksi omiin kykyihin luottaminen tai omaan pystyvyyden tarkastelu toiminnan jälkeen?

Toisena teema-alueena on toimijuus kiipeilykerhossa. Tämä tarkoittaa aiheita kuten minkälainen on toimijana ja vaikuttajana suhteessa ympäristöön, sekä itsen positiota ryhmässä ja kiipeilykerhossa. Omaan pystyvyyteen ja toimintakykyyn vaikuttaneet tekijät harrastepankissa. Yhteistoiminnan ja yhteisen kiinnostuksen merkitys toimijuiden kasvussa. Persoonallisten piirteiden huomioiminen ja tukeminen.

Minkälainen toimija olet yksilönä nykyään ja muistelisitko ensimmäistä harrastepankin kertaa? Millainen olit ennen?

Minkälainen toimija olet yhteistoiminnassa (tiimityö, jaettu vastuu)? Miksi?

Minkälainen toimija haluaisit olla? Miten luonnehtisit itseäsi aloittelevana kiipeilijänä tai harrastepankin vasta alkajana?

Miten kuvailisit itseäsi kiipeilijänä ja harrastajana nykyään?

Miten sinun persoonallisia piirteitäsi huomioidaan harrastepankissa?

Mitä ajattelet yhteisestä kiinnostuksen kohteesta esimerkiksi kiipeilystä tai jostain muusta harrastepankin toiminnasta?

Mistä tietää jonkin asian olevan itseä varten?

Miten ihminen voi kokea pystyvänsä tai ylittää itsensä henkilökohtaisella tasolla?

Minkälainen suhde sinulle on ympäröivään todellisuuteen tai ympäristöllä sinuun? (Kulttuuriset käytännöt, omat mahdollisuudet, yhteiskuntasuhde)

Minkälainen on tietoinen ihminen?

Miten helppo sinun on tehdä valintoja tai hyväksyä asioita?

Kolmantena teema-alueena on osallisuuden kokemukset. Tämä sisältää asioita, kuten: suhde toimintaympäristöön ja yhteisöön, ryhmäläisiin luottamus ja sen rakentuminen, tunne yhteenkuuluvuudesta. Varmistamisen merkitys kiipeilyssä ja kokemus varmistajana toimimisesta. Vaikuttamisen mahdollisuudet toimintaan ja uskaltaako niitä tuoda esille harrastepankissa

Miten kuvailisit kuulumista johonkin tai mitä yhteenkuuluvuus sinulle merkitsee?

Minkälainen ryhmähenki harrastepankin toimintoihin on muodostunut tai onko sel-
laista?

Kuvailisitko minkälaiset osallistumisen tavat ovat hyväksytyjä tai sopivia mielestäsi?

Minkälaiset mahdollisuudet yksilöllä on vaikuttaa yhteisön toimintaan? (Tulenko kuul-
luksi ja voinko olla mukana omana itsenäni?)

Miten harrastepankin toiminnassa suhtaudutaan uusiin ihmisiin tai miten itse suhtau-
dut? Kuvaaile ajatuksiasi tai miten toimit?

Mitä luottamus sinulle merkitsee?

Miten kuvailisit aitoa yhteisöä tai mitä se sinulle merkitsee?

Voisitko kuvailla ja muistella omaa osallistumistasi ja kokemuksiasi ensimmäisiltä käyn-
tikerroilta tähän päivään?

Minkälaisia muutoksia olet kokenut tai tuntenut omassa osallistumisessasi harraste-
pankissa ja kiipeilykerhossa?

Neljäs vapaampi ilmaisullinen osio suhteessa kiipeilyyn eli tunnekokemukset,
muistot ja reflektiivinen tarkastelu, kehollisuus ja vapaa sana.

Miten luonnehtisit varmistamista kiipeilyssä? Miten se onnistuu ja mitä tunteita se he-
rättää?

Haluaisitko kuvailla kehollisesti tai jollain muulla tavalla kiipeilyä?

Minkälaisia tunteita ja muistoja sinulle tulee mieleen?

Harrastepankki vapaalla sanalla eli mitä se on sinulle ja sinun mielestäsi?

Elämyksellisyys nuorisotyön välineenä - Nuorten aikuisten kokemuksia elämyksellisessä harrastustoiminnassa

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Teitä pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan nuorten aikuisten kokemuksia matalan kynnyksen harrastustoiminnasta ja kiipeilyn erityisyydestä harrastuksena. Olemme arvioineet, että sovellutte tutkimukseen, koska olette pitempi aikainen matalan kynnyksen harrastustoimintaan osallistuja ja aktiivikävijä kiipeilykerhossa. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja teidän osuuttanne siinä. Pehdyttyänne tähän tiedotteeseen teille järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kieltäytyminen ei vaikuta oikeuksiinne, kohteluunne tai teidän osallistumiseen ja toimintaanne tutkimuksen kohteena olevassa yhteisössä.

Voitte myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa nuorten aikuisten kokemuksista, merkitysmaailmoista ja elämäntarinoista, joissa elämyksellinen matalan kynnyksen harrastustoiminta on ollut mukana pidemmän ajan. Kiipeily on elämyksellisesti orientoitunutta harrastustoimintaa ja on tarkoitus selvittää sen yhteyttä toimijuuden kasvuun ja osallisuuden kokemuksiin.

Tutkimuksen toteuttajat

Tämä tutkimus on osa opinnäytetyön prosessia, eikä se kuulu osaksi mitään hanketta tai tutkimussarjaa. Tutkimuksesta kaikkiaan vastaa tutkimuksen tekijä Tomi Pesonen ja hän on loppuvaiheen opiskelija Metropolia-ammattikorkeakoulussa. Yhteistyö organisaationa toimii Joensuun kaupungin nuorisopalvelut tarkemmin erityisnuorisotyö.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Toteutan tutkimuksen teemahaastatteluna, joka sopii laadullisen kokemustiedon hankintaan haastateltavien määrän ollessa pieni. Tutkimukseen osallistuminen on kertaluontoista ja vie tutkittavan aikaa enimmillään 1,5 tuntia, joka on arvioitu haastattelun enimmäisajaksi.

Haastattelu toteutetaan lähtökohtaisesti lähitapaamisena varauksella saatavana olevassa kokoustilassa esimerkiksi kirjastolla tai nuorisotalo Whisperillä, ellei tutkittava itse halua sitä toteutettavaksi etänä ZOOM-sovelluksessa.

Tutkimuksen mahdolliset hyödyt

Omien elämäntarinoiden näkyväksi tekeminen mahdollistuu joltain osin tässä tutkimuksessa.

Tutkimukseen osallistuminen tuottaa tietoa aikaisemmin vähän tutkitusta aiheesta nuorten aikuisten ikäryhmässä. Tämä tieto voi parhaimmillaan kehittää ja kasvattaa jo olemassa olevaa matalan kynnyksen elämyksellisesti orientoitunutta harrastustoimintaa.

Tutkimuksesta mahdollisesti seuraavat haitat ja epämukavuudet

Tutkimuksesta ei pitäisi koitua haittaa tai epämukavuuksia tutkittavalle.

Kustannukset ja niiden korvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

Tutkittavalle ei korvata matkakustannuksia, koska haastattelu voidaan toteuttaa etänä tarvittaessa.

Tutkittavien vakuutusturva

Tutkittavia ei ole vakuutettu, koska tutkimukseen ei kuulu minkäänlaisia mitauksia tai fyysistä rasitusta.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Tutkittaville ilmoitetaan lopullisen opinnäytetyön raportin julkaisupaikka Theseus-tietokanta, josta he voivat käydä lukemassa lopullisen raportin. Metropolia-ammattikorkeakoulun kaikki opinnäytetyöt julkaistaan Theseuksessa.

Tutkimuksen päätyminen

Myös tutkimuksen suorittaja voi keskeyttää tutkimuksen omista tai läheisen terveydellisistä syistä, jotka estävät tutkimuksen jatkamisen.

Lisätiedot

Pyydämme teitä tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkijalle/tutkimuksesta vastaavalle henkilölle.

Tutkijoiden yhteystiedot

Tutkija / opinnäytetyötekijä
Nimi: Tomi Pesonen
Sähköposti: tomi.pesonen2@metropolia.fi

Tutkimuksesta vastaa / opinnäytetyön ohjaaja
Titteli: Lehtori/Yhteiskuntatieteiden tohtori YTT
Nimi: Miia Ojanen
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy / yksikkö
Puh. 0401398224
Sähköposti: miia.ojanen@metropolia.fi

Tutkimuksen/opinnäytetyön nimi: Metropolia Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö (Sosiaalialan tutkinto-ohjelma): ” *Elämyksellisyys nuorisotyön välineenä - Nuorten aikuisten kokemuksia elämyksellisessä harrastustoiminnassa* ”

Tutkimuksen/opinnäytetyön toteuttaja: Metropolia Ammattikorkeakoulun Sosiaalialan tutkinto-ohjelman opiskelija Tomi Pesonen, sähköposti: tomi.pesonen2@metropolia.fi. Tomi Pesosen opinnäytetyön ohjaajana Metropolia Ammattikorkeakoulusta toimii Sosiaalialan tutkinto-ohjelman opettaja Seija Mäenpää (Lehtori, sosiaalialan tiimi), sähköposti: Seija.mäenpää@metropolia.fi, puhelin: +358406418153.

Minua _____ on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen, joka tehdään osana Bachelor -tasoista Metropolia Ammattikorkeakoulun *Nuorten kokemuksia elämyksellisessä harrastustoiminnassa* opinnäytetyötä. Opinnäytetyöhön liittyvässä tutkimuksessa tarkoituksena on saada tietoa nuorten aikuisten kokemuksista, merkitysmaailmoista ja elämäntarinoista, joissa elämyksellinen matalan kynnyksen harrastustoiminta on ollut mukana pidemmän ajan.

Opinnäytetyöhön liittyvässä tutkimuksessa ei käsitellä henkilötietoja.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Minua ei ole painostettu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai

peruutan suostumuksen, minusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa. Olen täysi ikäinen eli 18-vuotta täyttänyt ja kykenevä päättämään itse tutkimukseen osallistumisesta tai osallistumisen perumisesta.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Paikka ja aika

_____ , _____ . _____

Allekirjoitus:

Nimenselvennys:

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.

Tutkimuksen/opinnäytetyön nimi: Metropolia Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö (Sosiaalialan tutkinto-ohjelma): *”Nuorten kokemuksia elämyksellisessä harrastustoiminnassa”*

Tutkimuksen/opinnäytetyön toteuttaja: Metropolia Ammattikorkeakoulun Sosiaalialan tutkinto-ohjelman opiskelija Tomi Pesonen, sähköposti: tomi.pesonen2@metropolia.fi. Tomi Pesosen opinnäytetyön ohjaajana Metropolia Ammattikorkeakoulusta toimii Sosiaalialan tutkinto-ohjelman opettaja Seija Mäenpää (Lehtori, sosiaalialan tiimi), sähköposti: Seija.mäenpää@metropolia.fi, puhelin: +358406418153.

Minua _____ on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen, joka tehdään osana Bachelor -tasoista Metropolia Ammattikorkeakoulun *Nuorten kokemuksia elämyksellisessä harrastustoiminnassa* opinnäytetyötä. Opinnäytetyöhön liittyvässä tutkimuksessa tarkoituksena on saada tietoa nuorten aikuisten kokemuksista, merkityks maailmoista ja elämäntarinoista, joissa elämyksellinen matalan kynnyksen harrastustoiminta on ollut mukana pidemmän ajan.

Opinnäytetyöhön liittyvässä tutkimuksessa ei käsitellä henkilötietoja.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsitteilystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Minua ei ole painostettu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa. Olen täysi ikäinen

eli 18-vuotta täyttänyt ja kykenevä päättämään itse tutkimukseen osallistumisesta tai osallistumisen perumisesta.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Paikka ja aika

_____ , _____ . _____

Allekirjoitus:

Nimenselvennys:

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.